

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ PENTRU CULTU-
RĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ

ANUL X | :SIBIU 1 DEC. 1911: NRUL 23

:REDACTOR: OCT. C. TĂSLĂUANU:

Sumarul:

A. Bârseanu . . . Pictorul Mihail Pop.
Ecaterina Piliș . . . Cântec (poezie).
M. C. . . . Poezii populare.
I. Borcia . . . Rămășagul, comedie in-
tr'un act după Goethe.
G. Rotică . . . Cântec de iubire (poezie).
Ion Grid . . . Prăpastia.
Maria Cunțan . . . Intârziate . . . (poezie).
M. Săulescu . . . Cântă o caterincă . . .
(poezie).
Y. Lăchită . . . Trecut (poezie).

Dări de seamă:

D. C. T. . . . Alex. Ciura: Amintiri;
Silv. Moldovan: Ar-
dealul; Dr. I. Rațiu și
Al. Ciura: Poetică și
legendar poetic; N. Bă-
nescu: Corespondența
familiei Hurmuzachi cu
Gh. Barițiu; Almana-
hul scriitorilor dela noi.

Cronică: Episcopul Gherlei. Critică severă și critică indulgentă. Un faliment (M. S.). Concertul Lucia Cosma (J. E.). Concertele simfonice din București (I. Borgovan). Cronică școlară. — Bibliografie.

Ilustrațiuni: M. Pop: Portretul Sevastiei Panovici, Cap de studiu, Un bătrân cetind, Haiducul Radu Anghel, Portretul Elisei Petrovici, Un înger (Elisa Petrovici idealizată), Fete din Săcele.

LUCEAFĂRUL

REVISTĂ ILUSTRATĂ PENTRU CULTURĂ, LITERATURĂ ȘI ARTĂ. APARE DE DOUĂORI PE LUNĂ.

Colaboratori: I. Agârbiceanu, D. Anghel, Andreiu Bârseanu, Z. Bârsan, G. Bogdan-Duică, Dr. I. Borgia, Dr. T. Brediceanu, Al. Cazaban, Il. Chendi, I. Ciocărian, V. Cioflec, D. N. Ciotori, Al. Ciura, Otilia Cozmuța, Maria Cunțan, Victor Eftimiu, Elena Farago-Fatma, Em. Gârleanu, Dr. Onisifor Ghibu, Ion Gorun, A. Herz, Constanța Hodoș, Nerva Hodoș, Șt. O. Iosif, E. Lovinescu, Dr. I. Lupaș, Corneliu Moldovan, Dr. G. Murnu, D. Nanu, I. Paul, Cincinat Pavelescu, H. P. Petrescu, Ecaterina Plitiș, G. Rotică, M. Sadoveanu, C. Sandu-Aldea, M. Săulescu, M. Simionescu-Râmniceanu, V. Șorban, I. U. Soricu, Victor Stanciu, Caton Theodorian, Gh. Tulbure.

ABONAMENT:

Austro-Ungaria:

1 an 16 cor. Ed. de lux 24 cor.
6 luni 8 „ „ „ „ 12 „

Ediția pentru preoți, învățători și studenți: 1 an 12 cor.

România și în Străinătate:

1 an 20 cor. Ed. de lux 30 cor.
6 luni 10 „ „ „ „ 15 „

Reclamațiile sunt a se face în curs de 15 zile după apariția fiecărui număr. Pentru orice schimbare de adresă se vor trimite 20 bani în mărci postale.

Abonamentele, plătite înainte, sunt a se trimite la adresa:

Adm. rev. „Luceafărul“, Sibiu (Nagyszeben).

Cărți mai nou apărute:

„Asociațiunea“ noastră: I. Sărbările dela Sibiu (1905), II. Și sărbările dela Blaj (1911), de un observator. Cor. 1.—.

Generalități cu privire la studiile istorice (lecții de deschidere și cuvântări) de N. Iorga. Cor. 150.

Concepția catolică despre lume: I. Omul, originea, esența și ținta lui din punctul de vedere rațional, de V. Cathrein S. J. Cor. 2.—.

Inima noastră, roman de G. de Maupassant, tradusă de I. C. Apostol. Cor. 250.

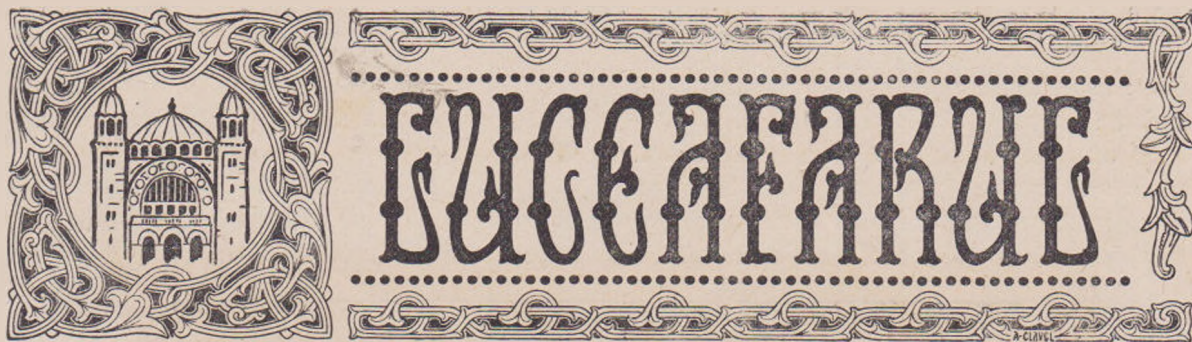
Patru cântece românești pentru voce și piano de Ion V. Borgovan. Cor. 320.

Partea Românilor din Ardeal și Ungaria în cultura românească, influențe și conflicte, de N. Iorga. Cor. —30.

Sărbătorirea profesorului N. Iorga cu ocazia împlinirii a 40 de ani de viață. Cor. —40.

Publicul nostru și teatrul, o conferință de Dr. H. Petra-Petrescu. Cor. —20.

Se află în depozit la librăria lui W. KRAFFT în Sibiu.

Orice reproducere oprită.

Pictorul Mihail Pop.

— Câteva amintiri. —

I.

Am avut totdeauna o admirație deosebită pentru pictori și sculptori. Măestria lor de a da viață unei pânze prin câteva trăsături de penel sau a face să vorbească o stană de piatră sub loviturile iscusite ale daltei și ale ciocanului mi-a părut totdeauna un dar dumnezeesc, un lucru vrednic de toată cinstea și lauda.

Și de aceea, încă de copil, căutam cu un deosebit respect la aceia, pe care Dumnezeu îi înzestrase cu acest dar neprețuit.

Primul „artist“, pe care l-am îmbrățișat cu admirația naivă de copil și de care-mi mai pot da seamă, e zugravul de biserici Sandu Bărbuc, de naștere din Săcele, fiul unui alt Bărbuc, care zugrăvise pe la începutul veacului trecut biserica noastră din Dârste și ai cărui sfinți străjuiesc și astăzi modestul lăcaș dumnezeesc, în care am fost botezat.

Câte ciasuri fericite am petrecut lângă „nenea Sandu“, dându-i ulcelele cu vâpseli și admirându-i strugurii și frunza de viță cu care împodobia un chenar, — „un brâu“, cum ziceam atunci, — din jurul altarului!

Admirația mea se îndreptă ceva mai târziu asupra celor doi Dioscuri, — dacă mi-e iertat să-i numesc așa, — ce împodobiră din nou tâmpla bisericii noastre. Eră bătrânul Anastase Istratescu, zugrav și poleitor, născut pe la începutul veacului trecut în București și care, după ce rătăcise prin multe locuri — ajungând până prin Pesta și Viena, — se pripășise în cele din urmă în Brașov, și Nicolae sau Ioan Trombitaș, tot din Brașov, a cărui origine nu mi-e cunoscută.

Istratescu avea să zugrăvească și să poleiască icoanele împărătești și ușile altarului, iar Trombitaș praznicele de deasupra.

Multă vreme-mi băteam capul: care din cei doi zugravi este mai meșter — Istratescu sau Trombitaș?

La început, drept să spun, orbit de poleiala icoanelor împărătești, dam întâietate lui Istratescu; mai târziu însă, după ce prinsei a înțelege și eu câte ceva, îmi schimbai cu totul părerea.

La școlile din Brașov apoi avui prilej a-l cunoaște pe Gheorghe Vlădăreanu, un profesor de desen foarte talentat, care făcuse studii frumoase în Viena și în Roma, și care ar fi lăsat ceva în urma sa și nu s'ar fi prăpădit așa, după cum s'a prăpădit, dacă n'ar fi fost înzestrat cu darul suptului.

Mai trăia însă în Brașov un zugrav, de care auzisem vorbindu-se în casa părintească și pe care încă nu apucasem a-l cunoaște. Eră pictorul Mișu Pop, de care se spuneă, că ar fi zugrăvit biserica cea nouă din Satulung și de care bătrânul Istratescu, care-i ajutase la această lucrare ca poleitor și pregătitor de colorii, zicea adeseori:

„Ce fac eu, e nimica toată, că sunt un om bătrân și fără multă învățătură... Să vezi, însă, ce iese din mâinile lui Mișu Pop! — Acea e zugrăveală, nu glumă!“

De altă parte preoții, învățătorii și alți oameni din Săcele, cari veniau pe la noi, nu găsiu cuvinte de ajuns, să laude zugrăveala bisericii de din sus, din capul Săcelelor.

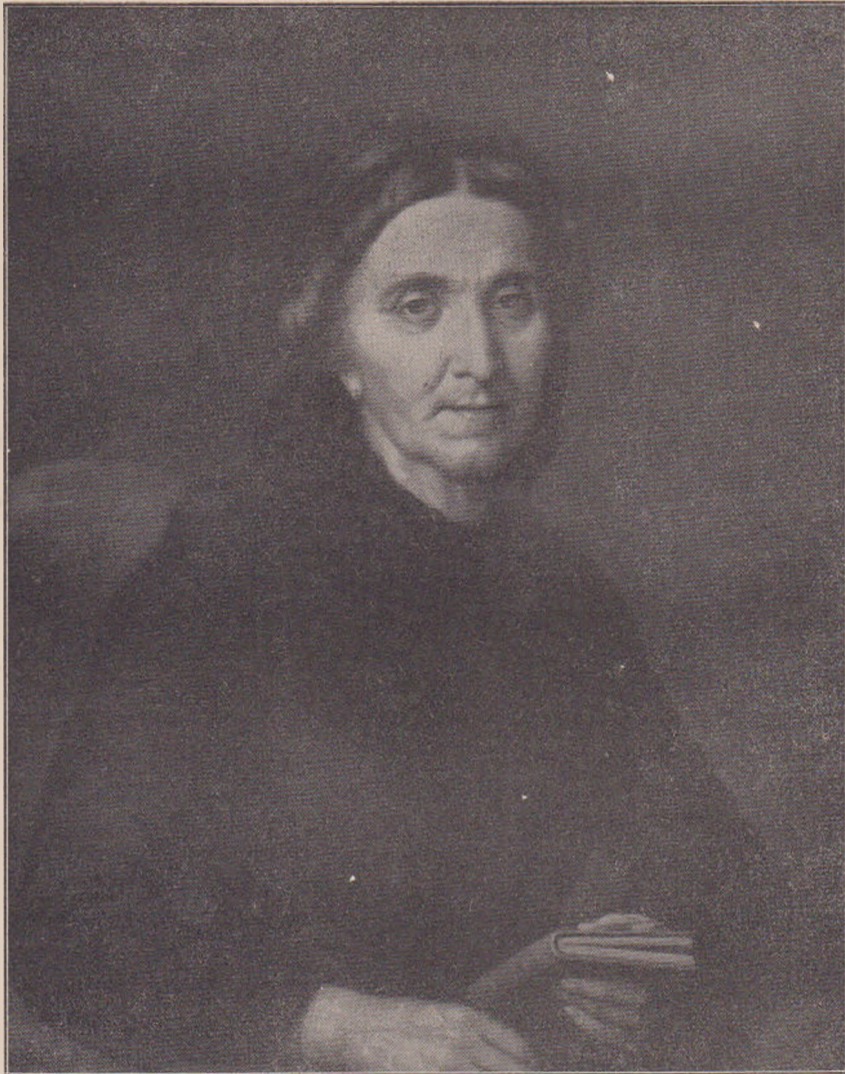
„Să vedeți icoanele dela biserica Sfintei Adormiri din capul satului, făcute de Mișu

Pop; așa frumsețe de icoane nu s'a mai pomenit în toată Țara Bârsei!"

Și auzind atâtea laude din toate părțile, nu m'am putut stăpâni a nu mă duce, să văd și eu icoanele mult lăudate. O luai deci într'o dimineață de vară peste Timiș, pe care nu

veala de pe păreți, căci în adevăr, pictură așa de frumoasă bisericească încă nu mai văzusem.

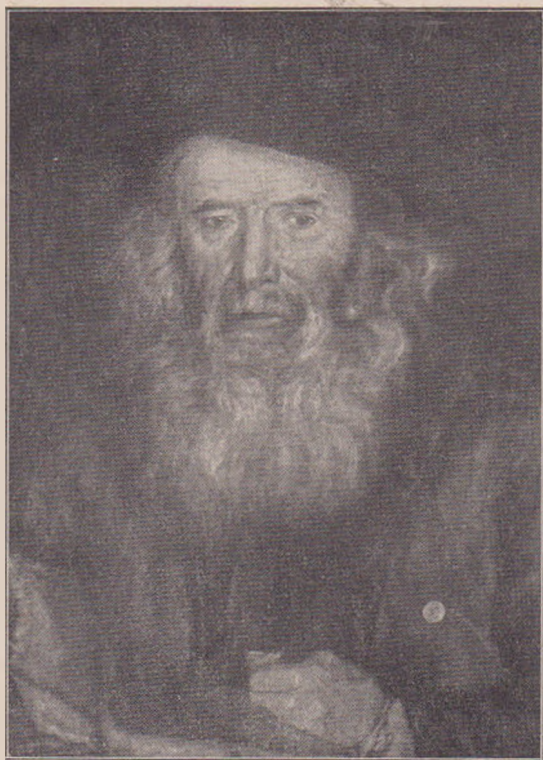
De atunci ardeam de dorința de a cunoaște în persoană pe artistul, ale cărui lucrări mă impresionaseră așa de adânc.

M. Pop: Portretul Sevastiei Panovici.

eră pod statornic, ci o punte, pe care o ducea adeseori năvala apei de munte, — cutreerai ulița, aproape nesfârșită, ce străbate cele patru sate, îngemănate unul cu altul, și pe care uliță nu erau numai case săcuiești ca acum, și după cale de vreun ceas și jumătate ajunsei la biserica Popeieștilor, pe care o aflai deschisă, fiind o zi de sărbătoare. Rămăsei cu ochii pironiți la tâmplă și la zugră-

Multă vreme dorința mea rămase neîmplinită, până când într'una din zile, pe când ieșiam dela școală cu alți colegi, zăpăcit de-o lecție nesfârșită de latinească sau de grecească, întâlnim prin Groaveri un domn de statură și vârstă mijlocie, cu barba lungă și tăiată pe margini, cu ochii vioi sub genele stufoase și cu înfățișare mai mult serioasă, decât veselă.

M. Pop: Cap de studiu.

M. Pop: Un bătrân cetind.

Unul dintre colegi îl salută.

„Cine este domnul acesta?” întrebaram mai mulți dintre noi.

„Ce, nu-l cunoașteți?” răspuse cel întrebant. „E pictorul Mișu Pop, care a zugrăvit mai multe biserici și face portrete minunate de frumoase!”

„Așadară acesta este Mișu Pop!” zisei, plin de mulțumire, că l-am putut vedea, și oprindu-mă în loc, urmării cu ochii mersul lin al artistului, până când acesta se pierdă într'una din porțile din apropierea gimnaziului.

De atunci îl salutăm, de câteori îl întâlnim, dar de vorbit, n'aș fi îndrăznit să-i vorbesc, Doamne ferește! Eră prea mare deosebirea noastră de vârstă și și mai mare depărtarea între un biet elev de gimnaziu și între un artist, pe care-l lăudă și-l prețuia toată lumea.

II.

Dupăce mai umblasem și eu prin lume, în toamna anului 1881 mă așezai ca profesor tânăr în Brașov, la gimnaziul, la care învățasem mai înainte. Împreună cu mine mai

venise Aurel Babeș și neuitatul Ciprian Porumbescu. Afară de noi mai erau și alți profesori tineri, veniți cu un an-doi înaintea noastră.

Și cum vieța în restaurant eră scumpă, iar „renunțarea” noastră eră „după buget, mică”, ne-a convenit de minune, când o familie, care-și avea locuința în nemijlocita apropiere a gimnaziului, s'a oferit, să ne dea prânzul cu un preț mai redus. Îndată s'a însghebat o societate de vreo 7—8 dascăli, cei mai mulți oameni tineri, dar și doi mai în vârstă: părintele Iosif Fericeanu, de pie memorie, cunoscut prin Logica lui cu cele mai curioase exemple de silogisme, ce se pot închipui, și fericitul Artemie Feneșeanu, traducătorul unui „Manual de istoria Ungariei” și al unei „Manuduceri” pentru propunerea acestui studiu, dar și mai prețuit între noi pentru umorul său nesecat și pentru duiosia, cu care „intonă” doina:

Pe sub cer, pe sub cerime
Nime nu-i sărman ca mine . . .

Bucuria tinerei și veselei noastre societăți a fost deplină, când am aflat, că la masa noastră

M. Pop: Haiducul Radu Anghel.

M. Pop: Portretul Elisei Petrovici.

va lua parte și pictorul Mișu Pop, care eră neam de aproape cu gazda noastră. Încă la prima convenire l-am proclamat pe „Nenea Mișu“, cum îi ziceau ai casei și cum i-am zis și noi de aici înainte, de „decanul“ mesii noastre, oferindu-i locul din frunte, dupăcum de altfel i se cuveniă și în urma etății sale.

Și minune!... Bărbatul, care pe stradă părea așa de serios, de n'ai fi îndrăznit a-i adresă o vorbă, se dovedî ca unul din oamenii cei mai plăcuți și mai prevenitori, pe cari i-am cunoscut vreodată.

Cu câtă veselie și cu câtă înțelegere lua parte la glumele noastre tinerești; cât de comunicativ eră față de noi, cu toată deosebirea de etate; cum găsiă totdeauna o vorbă potrivită, un zimbet binevoitor față cu fiecare dintre noi; cu cât interes urmăriă discuțiile noastre, de multeori, poate, prea depărtate de preocupările dânsului!

Nenea Mișu eră, cu un cuvânt, bunătatea și prevenirea personificată.

Și câte momente hazlii am petrecut noi sub conducerea decanului nostru!...

Țin minte, că într'o zi, când ni s'a adus pe masă, între altele, și o strachină mare de

găluște cu prune (eră toamna, pe vremea prunelor strâmbe, sau „brumării“, cum le zice în România), Porumbescu și părintele Fericeanu, cari se bucurau de o poftă de mâncare deosebită, s'au rămășit, care va fi în stare a mânca găluște mai multe. Rămășagul ne interesă pe toți, căci se făcea pe o cofă de pelin marmanziu, adus proaspăt-prospețel din pivniță, de se aburise clondirul. Cei doi luptători se așează față în față, întind furculițele în strachină, iar noi începem a numără: Una, două, trei, ... nouă, zece. Dela zece încolo numărutul se preface în cântare corală:

Undeci, dodeci, trezeci,
Trăla-lalà, trăla-lalà.

Eră o melodie din „Boccaccio“ de Suppé, care pe atunci eră la modă.

Dela patrusprezece în sus Porumbescu începe a asudă, dar tot o duce până la douăzeci, pe când părintele trece mai departe: 21, 22, 23, 24, până când „decanul“ strigă: „lan vedeți și-i luați strachina dinainte, căci părintele e în stare să numere până la 101, ca tunurile dela Înviere din Dealul Spirii în București!“

Câteodată Nenea Mișu, care era proprietarul casei, în care prânziam, chema pe câte unul sau doi dintre noi după masă la câte o cafea turcească, pe care o știu pregăti de minune, sus, în locuința sa de burlac, care-i serviă totodată ca atelier.

Eu n'am avut norocirea a pătrunde în „sfânta sfintelor“, cum îi ziceam cu respect, până în ziua de Sf. Mihail, când m'am dus

Oltenia. Tatăl meu a fost de neam din Făgăraș, dar s'a așezat apoi în Brașov, lucrând ca pictor bisericesc atât în oraș și în împrejurime, cât și în Săcuime; nu numai la biserici românești, ci și la cele catolice. Noi am fost mulți la părinți; eu am fost al zecelea copil. Câțiva din noi am îmbrățișat meseria părintească. Un frate al meu, Costi, s'a făcut auritor; eu și cu frate-meu Nicolae

M. Pop: Un inger (Elisa Petrovici idealizată).

să-l felicite pe Nenea Mișu de ziua numelui și când am intrat pentru prima oară în atelierul unui pictor.

M'a primit cu toată bunăvoința, și văzând, că privesc cu uimire la tablourile, ce mă încunjurau și care acoperiau pereții aproape cu totul, începui a-mi da unele explicații.

„Vezi, bătrânul acela cu barbă, care cetește într'o carte, e tatăl meu Ioan Pop de Galați, fost pictor, sculptor și poleitor, ca și fratele meu Nicolae, al cărui portret îl vezi colo și cu care împreună am zugrăvit Biserica domnească din Târgul-Jiului și alte biserici din

zugravi. Un alt frate al meu, Ioan, a ajuns profesor la Universitatea din Iași; o soră a mea a fost măritată după arhitectul Ștefan Emilian, astăzi tot profesor universitar în Iași. Nu-i vorba, într'o vreme era să schimb meseria. Tatăl meu mă dăduse la școala de cătănuțe din Vașarheiu; dar n'am stat, decât doi ani de zile și iară m'am întors la hârbul cu vâpselile. La vârsta de 18 ani am fost trimis la Viena, să-mi deprind meseria mai bine,... dar nu în Viena, pe care o cunoști d-ta, ci în cetatea încunjurată de ziduri și de glasiuri și locuită de Bîrgeri cu cilindre

M. Pop: Fete din Săcele.

înalte și cu Watermörder-e la gât, și de cocoane cu rochii rotunde și cu cărlioanețe la urechi. Am învățat și eu, ce-am putut. Ba, adecă, drept să-ți spun, mi-am dat silința să învăț, cât se putea de mult, și și aveam dela cine. Mai mult am să mulțumesc fostului meu dascăl Gselhofer dela Academia Sfânta Ana, Dumnezeu să-l odihnească!... un portretist de frunte și peste tot un om, care nu ținea de giaba penelul în mână. Am umblat destul prin Prater, pe la Schönbrunn și prin Laxenburg, cum veți fi umblat și d-voastră; dar mi-am văzut și de lucru... Și când am simțit, că începe să fiarbă cazanul Revoluției, am luat-o spre casă prin pustele nesfârșite ale Țării Ungurești. Dar de ce ți-e scris, nu scapi așa ușor!... Abia sosii între ai mei, și iată, că se începe și la noi hora dracului!... Am intrat și eu în joc, și cum fusesem elev al școlii militare din Vașarheiu, mă pomeniiu dintr'odată mare centurion în garda națională românească, sub comanda răposatului Costi Secărianu... Nu-i vorbă, mare ispravă n'am făcut eu pe câmpul lui Marte, ci după năvala lui Bem în Țara Bârsei, am luat-o și eu la picior, ca mulți alții, în Țara Românească, ș'am trăit câțeva

vreme, cum am putut, mai făcând portrete, mai cărpocind prin cele biserici din București, ba chiar și zugrăvind firmele lipscanilor și băcanilor, până m'am întovărășit cu Constantin Lecca, iscusit pictor bisericesc, care a zugrăvit tâmpla bisericii Sf. Nicolae din Brașov, și cu Barbu Stănescu din Câmpulung, și tustrei am zugrăvit mai multe biserici din Capitală... Am trecut apoi cu fratele meu Nicolae la Târgul-Jiului, apoi la Craiova, la Câmpulung, până când am fost chemat de Mocanii din Satulung, să le zugrăvesc biserica, pe care o cunoști. — Dar ce stau eu să te plictisesc cu pățaniile din viața mea? — zise artistul, făcând o mică pauză, în care scoase dintr'un dulap o sticlă cu lichior „călugăresc“ și umplu două păhărele... „la mai bine să-ți arăt mai departe chipurile mele, că ți s'o fi urât, de când te omor cu povești de acum 30—40 de ani!“

Și dupăce gustarăm din delicioasa beătură, Nenea Mișu urmă mai departe: „Vezi, boierii ăștia cu anteree sunt poeții Văcărești; domnul cela cu barbă și cu plete e Gheorghe Lazăr, după cum mi l-au descris cei ce l-au cunoscut; colo sunt frații Dumitru și Ioan Brătianu; dincoace Kogălniceanu și Costache

Negri; pe Alecsandri îl cunoști, de asemenea pe Bolintineanu și pe Andreiu Mureșianu; ăsta e Nicolae Bălcescu, istoricul; celălalt Constantin Aricescu, poetul, care mi-e bun prietin; pe Arhierii noștri îi cunoști de asemenea: ăsta e Șaguna, ăsta e Popazu dela Caransebeș... Pe Cuza încă trebuie că l-ai recunoscut. Dincolo e lancu... Păcat, că nu l-am cunoscut în persoană!”

— Dar domnul acela bătrân, cu barba rasă? cutez a întrebă eu pe neobositul meu Amfitrion.

„Acela ar fi să fie Gheorghe Șincăi, precum mi l-am închipuit eu pe temeiul descrierilor.

Dar acuma hai la păretele celălalt!... Dumneaei este o odaliscă. Numai nu te prea uită așa de mult la ea, că te-aprinzi... Iată și moartea Cleopatrei, o copie după un tablou vestit. Dumneaei de dincolo e ne-

vasta lui Putifar din Egipt. Vezi, cum întinde brațele după tânărul Iosif!... Nici asta însă nu-i pentru băieți ca d-ta. — Mustăciosul acela e haiducul Radu Anghel, pe care l-am văzut ucis în Craiova; colo sunt niște capete de studii, pe cari le-am lucrat încă pe când învățam în Viena. Bătrâna aceea a fost odinioară o frumusețe clasică, dar a avut a suferi mult în viață, sârmana!... Dar ce te-ai oprit așa cu dinadinsul la domnișoara asta?... O cunoști?... Îți place?...”

Tocmai atunci însă răsunară câteva bătăi la ușă, însoțite de un răs argintiu. Erau nepoatele artistului, cari veniau să-l felicite și ele, aducându-i mai multe daruri.

Numai atunci îmi dădui seamă, că vizita mea fusese cam armenească, cum se zice. Îmi luai deci rămas bun dela gazdă și mă depărtai.

Andreiu Bărseanu.

Cântec.

Să 'nalță luna 'n zare
Pământul să-și alinte,
C'a fost furtună mare
C'un ceas mai înainte.

A plâns atunci pădurea
Și firea 'ntreagă-a plâns.
— Dar norii-s duși aiurea,
Și-i pace-acum. S'a stâns.

În zarea viorie
Al tunetului glas, —
De-a cerului mânia
O urmă n'a rămas.

Un semn nu se mai vede
Povestea să-i fi scris, —
Dar când să 'ncep a crede
Că toate-au fost un vis.

Căzură 'ncet din ramuri
Plecate, de arțari
Doi stropi de ploaie 'n geamuri,
Ca două lacrimi mari.

Ecaterina Pitiș.

Poezii populare.

Potec verde din pădure
Tivit cu boabe de mure
Și cu tufe de alune,
Mergi pe el și nu te spune.
Dar cărarea de pe plai
Te-arată ce gânduri ai.

*

Prin pădure duce-m'aș
Frunză verde rupere-aș,
Pe genunchi frunza mi-aș pune
Și mi-aș trage cu cărbune
Slove negre, slove grele
Potopul inimei mele.

Culese de M. C.

Rămășagul.

Comedie într'un act după Goethe.

Persoanele:

<i>Spineanu.</i>	<i>Florica.</i>
<i>Codreanu.</i>	<i>Ion.</i>
<i>Radu.</i>	<i>Veta.</i>

Scena întâia.

Spineanu, mai târziu *Codreanu*.

Spineanu. De câte ori n'am zis și cine nu știe că e ușor să întreprinzi ceva, dar pe urmă, când s'o duci la îndeplinire, dai de o mulțime de neplăceri! Ce folos că gândim și vorbim atât de cuminte! Iată-mă iar încurcat într'o afacere care mă scoate cu desăvârșire din rosturile mele. Acum, când e timpul mai plăcut, părăsesc locuința mea dela țară; alerg la oraș, acolo mă apucă urîtul, și nerăbdarea mă gonește iarăș înapoi. Acum stau și mă uit din ferestrele acestui han prost la vila mea, la grădinile mele și nu pot să pun piciorul în ele. Dacă n'ar fi chiar așa de pustiu aici! Orice scaun, pe care vreau să m'așez, se clatină; nu găsesc nici un cuiu pentru pălărie și, zău, deabiă un ungher pentru bastonul meu. Dar mă 'mpac cu toate, numai să-mi ajung scopul și părechea cea tânără să fie fericită!

Codreanu (afară). Bucuroși de oaspeți? Am nimerit aici la casă pustie?

Spineanu. Aud bine? *Codreanu!* O să am cel puțin un tovarăș de suferințe.

Codreanu (intrând). *Spineanu!* E cu putință? Tu ești? De ce nu ești în vilă? De ce aici în han? Mi s'a spus că stai la oraș. În vila ta, aflai totul pustiu și părăsit.

Spineanu. Nu atât de pustiu pe cât crezi. Amorezații noștri sunt acolo.

Codreanu. Cine?

Spineanu. *Florica* și *Radu*, fără chip de-a mai plecă.

Codreanu. Tinerii? Împreună?

Spineanu. Împreună sau despărțiți, cum vrei.

Codreanu. Îmi dai să desleg ghicitori!

Spineanu. Ascultă! E vorba de-un rămășag! Ei trebuie să treacă printr'o încercare, ca să-și asigure statornicia fericirii lor viitoare.

Codreanu. Mă faci din ce în ce mai curios.

Spineanu. *Florica* și *Radu* se iubesc, și eu

vedeam încolțind în inimile lor aceste sentimente și le ocrotiam, fiindcă o legătură mai strânsă mi-ar fi binevenită.

Codreanu. Eu te aprobam dela început.

Spineanu. *Radu* e un suflet ales, un băiat plin de spirit și cu multe calități, foarte cult, foarte bun la inimă, de-un sentiment foarte viu, însă cam iute de fire și încrezut.

Codreanu. Trebuie să mărturisești! Aceste însușiri îl prind pe-un tânăr cât se poate de bine.

Spineanu. De, n'am fost și noi tineri odată? *Florica* e blândă și simțitoare, în acelaș timp harnică, casnică, însă nu lipsită de vanitate; ea îl iubește din inimă, dar se lasă uneori stăpânită de capricii; e câteodată de o îndărătnicie care nu se unește cu felul neastâmpărat al lui *Radu*, și astfel s'au ivit între ei, în timpul frumos al iubirii și logodnei, adeseori neînțelegeri, supărări și nemulțumiri reciproce.

Codreanu. După cununie se vor îndrepta toate.

Spineanu. Aș vrea să se îndrepte mai curând, și tocmai acesta e scopul ciudatelor mele măsuri. Nu odată le-am atras tinerilor atenția asupra greșelilor lor și am pretins ca fiecare să-și recunoască pe ale sale, să fie îngăduitori și să se acomodeze unul după altul. Vorbiam în vânt. Și totuș nu puteam să nu repet sfaturile mele și, acum o săptămână, aflându-i mai încăpăținați decât oricând, le arătai foarte serios nepotrivirea și necuviința purtării lor, fiindcă ei nu pot, odată pentru totdeauna, să fie și să trăiască unul fără de altul. Aceasta nu voiau s'o recunoască și afirmau că ar putea totuș să existe și unul fără de altul și să trăiască fiecare singur.

Codreanu. Vorbe de-aceste am mai auzit; dar încăpăținarea asta nu ține mult.

Spineanu. Așa credeam și eu, făceam haz, amenințam că voiu pune iubirea lor la încercare, ca să văd care va căută mai întâiu pe celalalt și se va apropiă mai întâiu? Dar acum se trezi vanitatea, și fiecare pre-

tindeă că ar fi la o adică cât se poate de resistant.

Codreanu. Vorbe, vorbe goale!

Spineanu. Ca să aflu dacă e mai mult decât atâta, le făcui următoarea propunere: Știți, zisei, cele două odăi vecine în care locuiam eu cu fericita mea soție; ușa, care le împreună, are zăbrele acoperite cu o perdeă ce se poate trage la o parte atât dintr'o odaie cât și din cealaltă; dacă voiam să ne vorbim, trăgeă, când unul, când altul perdeaua. Acum să locuiți voi, logodnicii, în aceste două odăi, și să facem o prinsoare care dintre voi doi o să simtă mai dureros lipsa celuiilalt, o să-l dorească mai mult și o să facă întâiul pas, ca să-l revadă. Se învoiră amândoi să facem încercarea; își ocupară fiecare odaia, eu lăsa perdeaua. Așa stăm acum.

Codreanu. Și de când?

Spineanu. De-o săptămână.

Codreanu. Și încă nu s'a întâmplat nimic?

Spineanu. Cred că nu: Ion și Veta, cari păzesc cu grije pe stăpânii lor, aveau ordin să-mi trimită numai decât veste la oraș. Nu primii nimic, și, acum, nerăbdarea m'a făcut să viu ca să aflu din apropiere cele întâmplate.

Codreanu. Și eu sosesc chiar la timp, ca să văd ciudățenia asta și mă 'mpac, de dragul curiozității, cu un han prost în locul confortului din vila ta.

Spineanu. Sper că această situație neplăcută se va sfârși în curând; aranjează-te cum poți mai bine! Cred că nu vor întârziă mult nici cei doi paznici.

Codreanu. Sunt curios cum se va sfârși; să-ți spun drept, nu-mi prea place gluma. Ne putem aștepta la urmări fatale.

Spineanu. Nici decum! Eu sunt convins că totul trebuie să se sfârșească spre binele îndrăgostiților noștri. Oricare parte s'ar dovedi mai slabă, ea nu pierde nimic; ea arată, în acelaș timp, măsura iubirii sale. Dacă cel mai tare s'ar încrede prea mult, după puțină cugetare, ar pricepe că cel mai slab l-a făcut de rușine. Ei vor simți cât este de frumos a fi îngăduitor și a se înțelege unul cu altul; se vor încredința în adâncul sufletului cât de mare trebuință are omul de un tovarăș, de-o adevărată intimitate sufle-

tească, și cât este de absurd a crede că afaceri, petreceri ar puteă să compenseze o inimă plină de iubire. Vor înțelege mai bine că toane rele tulbură fericirea casnică și firea pripită pricinuește ceasuri rele. Când aceste scăderi vor fi înlăturate, fiecare va recunoaște și va prețui deplin valoarea celuiilalt și se va feri, de sigur de orice prilej de neînțelegere mai serioasă.

Codreanu. S'avem cele mai bune speranțe! Însă mijlocul totuș rămâne ciudat: dar poate c'o să 'nvățăm și noi bătrânii ceva nou. O să vedem care parte va suportă mai bine uritul și lipsa simpatiei.

Spineanu. Ascultă ce sgomot fac cu bagajul tău pe scară; haide, o să-ți ajut la aranjat. (Amândoi ies.)

Scena a doua.

Ion, Veta.

Ion. Nici aici nu-i stăpânul! Nici în grădină! Unde-o fi? Am să-i spun multe lucruri ciudate.

Veta. Despre părechea cea tânără? Bine! Dacă ai isprăvit tu, vine rândul meu. Conița îmi face multă supărare.

Ion. Cum așa?

Veta. Să vezi! În cele dintâiu zile, de când cu traiul ăsta nou, eră pace și liniște; păreă veselă, își făcea de lucru, eră încântată că n'are trebuință de conașu', și că e voioasă, se credea ferită de frigurile dragostii; eu nici n'aș fi știut ce se petrece în inima ei, dacă n'ar fi adus cu iscusință vorba despre tine.

Ion. Ei, ce nevoie de multă iscusință? Mie mi se pare că e numai cu cale să se gândească oamenii la mine și să vorbească din când în când despre mine.

Veta. Fii pe pace! De astădată nu-i după cum crezi; de astădată ar fi vrut numai să afle pe nesimțite dacă ești mult pe lângă stăpânul tău și ce mai face conașul? Când mă făceam că nu iau seama, stăruia, la început, mai mult cu întrebările; când se temeă să nu bănuiesc că-i dragoste la mijloc și că-i e dor să-l vadă, tăcea deodată, se posomoră și nu mai ziceă nici un cuvânt.

Ion. Frumoasă petrecere!

Veta. Așa au trecut zilele cele dintâiu. Acum nu mai vorbește de loc, nu mănâncă

și nu mai închide un ochiu, se apucă când de-un lucru când de altul, și pare așa de bolnavă, de te sperii.

Ion. Ia lasă, ce-o mai fi și asta? Toane! Numai toane! Atunci femeile totdeauna par'că-s bolnave; toate-s așa.

Veta. Cum, adecă și eu, loane? Nu credeam. . .

Ion. Nu te supără! Eu vorbiam numai de cocoanele ăle mari! Alea au toate gărgăuni, dacă nu-i cine să le măgulească și să le facă frumosul.

Veta. Nu! Conița mea nu e de astea; e aproape de mintea omului că dragostea o seacă de pe picioare.

Ion. Dragostea! De ce-o ascunde?

Veta. Vezi! E vorba de-un rămășag.

Ion. Ce rămășag, dacă-s dragi unul altuia!

Veta. Dar mândria!

Ion. Aia nu-i bună la dragoste. Atunci noi ăștia de rând suntem cu mult mai fericiți: noi nu știm de lucruri de astea subțiri. Eu zic: Veto, ți-s drag? Tu zici: Da! și ești a mea. . . (O îmbrățișează.)

Veta. Când s'o fi hotărît norocul coniței și-al conașului, când om avea la mână zestrea care trebuie s'o agonisim păzind pe tinerii îndrăgostiți.

Scena a treia.

Spineanu. Codreanu. Cei de mai 'nainte.

Spineanu. Bine c'ați venit! Să-mi spuneți ce s'a petrecut.

Ion. Nimic mai de seamă, cocoane! Conașul aci n'are stare și e necăjit, aci e dus pe gânduri și tăcut. Aci stă și se socotește, par'că s'ar hotărî, aleargă la ușa închisă; aci iar se 'ntoarce și nu mai vrea să știe de nimic.

Spineanu. Codrene, auzi?

Codreanu. Mai departe!

Spineanu. Spune, loane, tot ce s'a petrecut de când am plecat.

Ion. Doamne! Cum eră să le ții toate aminte! O sută și-o mie de lucruri, câte am văzut și-am auzit — nu știu unde-mi stă capul! Dacă asta-i dragoste! Dacă-i așa dătina la boieri, jur că am să rămân, cât oiu trăi, Ion cel sărac, și la Veta mea am să-i spun numai atât, că mi-i dragă.

Spineanu. Ei, ce minuni s'au întâmplat?

Codreanu. Povestește, loane!

Ion. O să povestesc cum pot mai bine. Dupăce ați plecat, conașul s'a închis în odaie, cetea și scria și-și făcea de lucru. Numai cât mi se părea că n'are astâmpăr; se ducea la plimbare, venia târziu acasă, eră voios, și așa au trecut câteva zile. Apoi a început să meargă la vânatoare și să s'apuce de alte lucruri. Numai decât am luat seama că n'avea stăruință la nimic. Se plimbă prin odaie, azvârleă câte-o carte și luă alta și, când mă certă, poate să-i fi dat și eu pricină odată, de două ori, dar de cele mai multeori, aș putea să jur că nu i-am dat; trebuie să-și scoată dela inimă și-atâta tot.

Spineanu. Bine, bine.

Ion. Așa treceau zilele. Când eră la plimbare, îl apucă dorul de casă, lăsă vânatoarea și se întorcea; dar, și-atunci, pe drum, stetea în cumpene, nu mai știă încotrò și vorbiă singur; făcea fețe, de mă speriam; acū stetea ca încremenit, acū părea că se socotește; se apropiă de perdeaua cu pricina, repede se întoarcea iar, mânios c'a venit. Îl muncește nerăbdarea și îndoiala, își pierde nădejdea și eu mă tem să nu-și iasă din minți.

Spineanu. Destul, destul!

Ion. Cum! Să nu mai povestesc?

Spineanu. Deocamdată ajunge. Mergi și aibi grije de conaș și să mă vestești de tot ce s'o mai întâmplă.

Ion. Aș mai avea încă multe de spus.

Spineanu. Altădată; mergi acum!

Ion. Dacă nu se poate. Povestiam așa de bine. Dacă-aș vedeă și aș povesti multe de astea, te pomenești c'aș începe și eu să-mi ies din fire. Ce zici, Veto?

Veta. Mai bine ține-ți firea.

Ion. Bine zici! (Îi întinde mâna și o aduce, ieșind până în fund, unde ea se oprește.)

Spineanu. Ei, Codrene, ce zici, bine 'ncepe?

Codreanu. Știu eu? Nu pot să zic nimic.

Spineanu. Mă iartă, dragă; suntem mai aproape de țintă decât ai crede. Mi se pare că Radu a mai lăsat din mândrie; începe să-l stăpânească sentimentul și, în curând, îl va supune.

Codreanu. Ce te face să crezi?

Spineanu. Tot ce-a spus Ion, atât amănuntele cât și 'ntregul.

Codreanu. El n'are să facă pasul cel din-tâiu; îl cunosc prea bine; e prea vanitos. Are o închipuire prea mare despre valoarea sa și nu cedează.

Spineanu. Mi-ar părea rău: ar însemna că nu-mi iubește fata tocmai mult, că nu prea are suflet, nici inimă caldă, că n'are nici o energie, dacă ar putea să mai sufere mult această stare penibilă.

Codreanu. Și Florica, n'ar putea ea...?

Spineanu. Nu, dragă! Femeile păstrează din modestie un fel de rezervă, care este podoaba lor cea mai scumpă; ea le oprește de a-și arăta fără sfială simțirile; și cu atât mai puțin le vor da pe față atunci când e atinsă vanitatea, ca 'n acest rămășag. Ele sufer mai bine până la extrem decât să lapede această mândrie; ele găsesc că e sub demnitatea lor să arate unui bărbat cât de mult țin la el, cu câtă gingășie îl iubesc; ele au în taină, simțiri tot atât de puternice ca și noi, poate mai statornice, dar își stăpânesc iubirea lor mai bine.

Codreanu. Poate că ai dreptate; ar trebui să aflăm însă ce face Florica; atunci putem avea o bază mai sigură pentru combinațiile noastre.

Spineanu. Vino 'ncoace, Veto, și spune!

Veta. Eu, cocoane, sunt îngrijată de sănătatea conitei.

Spineanu (repede). E bolnavă?

Veta. Ba nu; dar nu poate nici să mănânce nici să doarmă, umblă ca o stafie, nu mai face nimic ce-i plăcea mai înainte, nu mai pune mâna pe ghitară, cu care acompania altădată pe conașul, nici nu mai cântă, ca mai de mult, câte un cântecel voios.

Spineanu. Vorbește?

Veta. Puțin de tot.

Spineanu. Ce spune?

Veta. Mai nimic. Câteodată întrebă de Ion; dar știu că atunci se gândește totdeauna la conașul Radu.

Spineanu. Toată săptămâna a fost așa?

Veta. Ba nu! La 'nceput eră veselă, mai veselă ca de obicei, își făcea de lucru prin casă, cântă și câte și mai câte; n'avea zor de conașul, se bucură că poate să-i arate cât e de tare.

Spineanu. Vezi, Codrene! Ce ziceam? Aceasta eră mândria femeiască.

Codreanu. Dar cum se face că, la început, îi plăcea ocupația și acum o neglijează?

Spineanu. Și-aceasta mi-o explic foarte bine. Femeile sunt învățate cu lucrul. Având conștiința că sunt iubite, ele nu se tem de singurătate; o singură clipă veselă pe care o petrec le aduce mângâiere deplină: numai lipsa desăvârșită a unui sentiment de simpatie le cade greu și le amărăște zilele; atunci cad într'o stare posomorită de suferință, care, cu cu cât încearcă s'o ascundă, cu atâta roade mai mult la existența lor; se ofilesc.

Veta. Adevărat! Așa o fi și cu domnișoara Florica: eu am dovezi destule că iubește pe conașul Radu. De multeori se apropie, ca din întâmplare, de ușă și, rușinată, nu se 'ndură să se 'ntoarcă: ochii îi sunt plini de lacrimi; parc'ar vrea să-l pândească, să-i ghicească pașii, gândurile; în inima ei se luptă dragostea cu tăria de suflet.

Codreanu. Dar cum de nu te 'ntrebă de el? Nu spuneă Ion că Radu vorbește adeseori cu pasiune despre Florica? El o iubește, prin urmare, mai mult decât ea pe el.

Spineanu. Se vede că nu cunoști bine femeile. Când încredințează ele cuiva sentimentele lor? Ele le păzesc cu grije și caută să le ascundă de ochii tuturor; mai mult se tem de triumful vanitos al presumțioasei stăpâniri a bărbaților: mai bine vor să renunțe la toate decât să se tradeze; în taină, ele pot iubi neștiute, și cu atât mai puternice sunt sentimentele lor și cu atât mai statornice. Bărbații, dimpotrivă sunt mai grăbiți din fire; nici o modestie nu-i oprește de a-și destăinui gândurile: d'aia nici Radu nu s'a ascuns de Ion.

Veta. Mai poftiți încă o dovadă că-l iubește? Știți drăgălașul colțișor din grădină pe care Radu l-a împodobit de ziua numelui conitei. Acolo se duce în fiecare zi: în tăcere, cu ochii pironiți în pământ, rămâne acolo ceasuri întregi, și orice nimica, pe care i-a dăruit-o conașul, e 'ntotdeauna pe masa ei. De multeori, mi se pare că e neliniștită și oftează. Da! Aș jură că e bolnavă din iubire; și dacă nu va scăpa curând din starea asta...

Spineanu. Bine, bine, Veto! Se vor lămuri ele toate la timp.

Veta. De-aș fi eu în locul ei, s'ar fi lămurit de mult. (Iese.)

Scena a patra.

Spineanu. Codreanu.

Spineanu. Sunt mulțumit; toate merg în-tocmai precum am dorit.

Codreanu. Dar dacă se 'mbolnăvește fata?

Spineanu. Nu crede! N'are să mai ție mult.

Codreanu, Grezi?

Spineanu. Vor cedă, se vor vedeà, se vor iubi, și iubirea lor va fi mai încercată.

Codreanu. Aș vrea să știu ce te face așa de 'ncrezător.

Spineanu. Faptul că-mi văd opera îndeplinită. Sunt amândoi unde-i voiam, cum îi voiam: puținele lor cuvinte, toate faptele lor sunt potrivite cu situația lor, cu sentimentele lor.

Codreanu. Cum așa?

Spineanu. Radu, ca un adevărat tânăr aprins, se arată încă fără voie, vanitatea se luptă într'ânsul cu iubirea, dar iubirea va birui. El simte chinul singurătății: figura, farmecul Floricăi îi apar vii înaintea ochilor; nu mai are odihnă. Nemai putând să-și aline dorul, el va deschide ușa, se va declara învins.

Codreanu (la o parte). Asta nu mi se pare chiar așa de sigur.

Spineanu. Florica, fată aleasă și modestă, numai puțin capricioasă, credeà întâiu că ocupația o va face să-l uite și că va putea suportă încercarea cu tărie. Dar zilele treceau una după alta. Din partea iubitului, ea trebuie să se teamă de o răcire a sentimentului, să întrebe nu voiă; rămase deci adâncită în gânduri, pradă grijilor și nesiguranței. Golul, lipsa simțirii gingașe de simpatie a chinuit-o în de-ajuns: ea n'are puțința de a face întâiul pas; sfieala o oprește, și nu-i rămâne decât să sufere; de aici se nasc oftări, lacrimi, nesomn și nemâncare; ea crede să se despăgubească prin contemplarea unor lucruri fără de vieață, care-i rechiamă unica ființă pe care o dorește. Florica iubește pe Radu poate cu și mai multă gingășie decât mai 'nainte, ea așteaptă numai momentul ca să reintre în vechile ei drep-turi.

Codreanu. O să vedem!

Spineanu. Ei bine, vino să-i surprindem! În tavanul celor două odăi este o ferestruie ascunsă; haidem acolo, ca să ne convingem noi înșine. (Ies.)

Scena a cincia.

(Două odăi despărțite, bine mobilate, inzestrate cu fel de fel de obiecte de distracție: biurouri, cărți, instrumente ș. a. Ușa, zăbrelele și perdeaua cum sunt deschise mai sus.)

Florica în partea dreaptă, *Radu* în stânga. *Spineanu* și *Codreanu* la ferestruie. Mai târziu *Ion* și *Veta*.

(Radu se plimbă repede în sus și 'n jos, vorbește singur și agitat, pare când zăpăcit, când nehotărît. Florica, tristă, cu un lucru în mână, se uită, ca suspinând, spre ușă, apoi privește un portofel cu monogramul lui Radu și plânge amar.)

Radu. Aș, nu ies! Unde să mă duc? Ce să 'ncep? Nimic nu-mi place, mi-e silă de toate: îmi lipsește ea! Florico, tu, ființa cea mai nobilă, cea mai scumpă, cea mai iubitoare! Unde sunt clipele vesele pe care le petreceam la ea, când ea mă ținea înlănțuit prin făptura ei încântătoare, prin firea ei cea blândă? Ea eră gândul meu cel dintâiu și cel de pe urmă; tovarășia ei, gingășia ei îmi făceau orice bucurie mai scumpă; la ea aflam recreație după muncă: acum sunt indispus! De câteori îmi însenină ea ceasuri posomorîte cu cântece dulci! Și orice cuvânt, care sună a iubire, picură binefăcător în inima mea. Ce fericire simțiam! Chiar și capriciile ei trecătoare nu sunt atât de grozave cum mi-am închipuit în neastâmpărul meu. De ce am fost așa de pripit, cum am putut să mă supun, din vanitate, la această încercare! — Acum, cine va cedă? Ea nu! — Eu? — Da! (vesel) și de ce mai stau la îndoială? Am să deschid ușa, să alerg la ea, fermecătoarea, la picioarele ei să-i jur iubire eternă, mărturisind că fără de ea nu pot să trăiesc! — Dar ce se va zice? Că sunt laș și slab? Prietenii mei vor râde de mine. — Ce-mi pasă! — Dar, Florico, tu însăși ai putea să triumfezi, să mă crezi învins, să vrei să stăpânești, și atunci vai de mine, dacă vreau să mai fiu bărbat! Eu pot să resist foarte bine: de ce stau cu mâinile în sân; Aici e încă lucru de ajuns! (Se așează la biurou, ia condeiul, dar, în loc să scrie, se adâncește în gânduri.)

Florica. A mai trecut o zi, și Radu nu se

arată! O, ce chin! M'a uitat, și nu se poate să mă iubească așa cum credeam: dac'ar simți numai jumătate din chinurile mele, s'ar grăbi să piardă rămășagul; i-aș fi o răsplătă bogată pentru vanitatea rănită. Și ce e acest sentiment în comparație cu iubirea sinceră, cu fericirea, pe care o găsești numai știindu-te iubit de altul? Atunci trec zilele, ceasurile ca visuri dulci; atunci mă simțiam fericită, când, după ce isprăviam cu lucrul casei, vorbele lui mă înveseliau. Tu n'ai milă, tată, cum ai putut să mă faci, printr'o încercare, atât de nefericită! Nu voiam mai bine să sufăr aroganța lui Radu? Acum, eu nu pot să fac pasul cel dintâiu. Inima mă îndeamnă; dar modestia, podoaba fetelor, mă oprește, și eu trebuie să ascult, să sufăr — și cine știe cât! (Scapă lucrul din mână și oftează.)

Radu (sărind repede dela biurou). Nu pot scrise: de unde să iau sens și dispoziție! De-ar veni odată Ion, ca să pot vorbi de Florica! Adevărat că nu pricepe mult din sentimentele mele; dar e o inimă credincioasă și, pe Florica, o adoră ca pe o zeităte, ca toți cari o cunosc. Mi se pare că-l aud.

Florica (privind portofelul cu gingășie și strângându-l la piept). Da, aici e semnul iubirii tale, aici e numele tău! Și tu ai putut să mă uiți Radule? — Ce să fac? Cum să-l chem înapoi? — Ah, minunat! Poate că are efect. (Aleargă să-și ia ghitara, se așează aproape de tot de părete, încât nu e cu puțință să fie văzută printre zăbrele. Radu, care șade adâncit în gânduri, se învioră la aceste tonuri, recunoaște vocea care l-a fermecat de atâteaori, nu se mai gândește mult, ci frage perdeaua și caută s'o vadă, însă inzadar. Florica merge la ușă, ca să asculte; vede perdeaua trasă,

zărește pe Radu; spaimă și încântare se oglindesc pe fețele lor. Ușa se deschide; el o cuprinde, fără de veste, în brațe.)

Amândoi. Tu ești... De-acum rămân la tine!
Spineanu și Codreanu (intrând). Bravo! Bravo!
(Florica și Radu stau nedumeriți.)

Spineanu. Copii, ce vă spuneam!

Florica. Radu a venit întâiu la mine.

Radu. Nu! Ea a vrut să vadă dac' ascult.

Spineanu. Amândoi aveți dreptate. Nici unul, în fond, n'a pierdut rămășagul. Acelaș sentiment v'a stăpânit; v'ați purtat așa cum trebuie să se poarte un tânăr și-o fată. Florica a căutat să te îndemne prin finețe ca să tragi perdeaua: tu te-ai lăsat mai tare răpit de sentiment, Florica a vrut numai să te încerce în taină. Ați dovedit că inimi nobile și simțitoare sunt mișcate de aceleaș porniri; dar ele se manifestă diferit și cum se cuvine. Sunteți vrednici unul de altul! Iubiți-vă și vă iertați micile slăbiciuni și vă siliți ca iubirea voastră să vă fie totul!

Florica. Ziua aceasta să ne fie sfântă!

Radu. Ne-ai învățat a iubi în adevăr.

Codreanu. Și eu am învățat astăzi mai mult decât în toată vieța mea.

Veta. Și eu.

Ion. Tu! Și ce-ai învățat tu? Ia lasă! Astea toate nu sunt de nasul nostru, astea-s pentru oameni cu învățătură. Noi să ne fim numai dragi unul altuia așa cum știm noi și să fim fericiți. Și pentru așa ceva nu-i lucru mai bun pe lumea asta, cocoane, decât o zestre frumușică.

Spineanu. O s'o aveți.

(Cortina).

Trad. de I. Borgia.

Cântec de iubire.

Cântec de iubire
Sus în cer născut,
Care dintre îngeri,
Care a trecut
Pe pământul nostru
Și mi te-a pierdut,
Cântec de iubire
Sus în cer născut?

Cântec de iubire
Cântec blăstămat,
Cântec de durere,
Care greu păcat
Naștere ți-a dat,
Ca să fii pe lume
Cântec blăstămat?

G. Rotică.

Prăpastia.

Într'un amurg de toamnă târzie, duios și melancolic, când părerile de rău și amintirile triste pe nesimțite cuprind sufletul și patimile trecute se destăinuiesc, — mă aflam la Agata Bogdan. Din vieța ei știam numai atât, că fusese măritată după un avocat cu numele Muntean, că în urmă se despărțise de bărbat și de-atunci trăia singură și retrasă.

N'ași putea spune deslușit, ce mă legă de dânsa. O cercetam numai arareori deși poate aș fi dorit să fiu mai mult în apropierea ei. Mă atrăgea oare ființa ei tainică, frumusețea aleasă și curată a înfățișerii ei, sunetul plin și duios al vocii, luciul neobișnuit, cuceritor al ochilor ei, sau altceva mai adânc, ceva ce trecea peste hotarele priceperii, ceva mult mai presus de voința mea, — n'am putut înțelege niciodată. Uneori îmi părea că mă farmecă făptura ei, că tot ce simțiam în apropierea ei era desfătarea voluptoasă a ochilor — iar altădată simțirea mea îmi părea atâta de curată și înaltă, așa de asemenea unei inspirații de sus, încât nu găsiam cuvânt s'o numesc, chip s'o lămuresc.

O iubeam? — Știu eu! Atâta știu, că dela un timp întâlnirile cu ea mi-erău o trebuință lăuntrică, foarte adânc simțită și pe cât mă liniștea și mă desmierdă prezența ei, pe atât mă tulbură, mă durea — aș putea zice — despărțarea ei. Și cu toate astea, nu mi-aduc aminte să fi nutrit vreodată față de ea vreo speranță mai mare, vreo dorință mai adâncă, decât aceea de-a fi în apropierea ei bine-făcătoare.

Cheia vieții ei a rămas pentru mine până târziu, până la urmă, — o enigmă. Instinctiv simțiam, că surisul ei, care-i tremură pe buze când eram aproape de ea, dispărea curând. Cum rămânea singură pe fața ei se zugrăvia iar tristețea aceea rece și neînțeleasă, pe care n'o putea ascunde totdeauna.

Atunci, în amurgul acela de toamnă, am străbătut adâncul sufletului ei și m'am deșteptat dintr'un vis frumos, fermecat. Îndurerat mai întâi, resignat în urmă. De-atunci a trecut mult și cu Agata Bogdan n'am mai vorbit.

Tăceam amândoi. Din căminul înalt, în care ardea focul, se răspândeă o căldură domoală; pe peretele din față se reflectau tremurând și fâlfâind flăcările. În odaie eră liniștea tainică a înserării.

Într'un târziu se sculă și se așeză la pian și atunci apără pe fața ei lămurită tristețea. Încordat și plin de nerăbdare pândiam toate mișcărilor ei și cercam să-i cetesc de pe față, ce se petrece în sufletul ei, fiindcă simțiam deslușit, că stam în fața unei destăinuiri.

De cum răsunară cele dintâi tonuri pline, străbătute de durere, de plângere și de lacrimi, simții o emoție așa de adâncă, încât ochii mi se umeziră. Atunci pentru prima oară s'a făcut înaintea ochilor mei lumină, atunci am văzut căzând vâlul neguros, care-o acoperea mai înainte, am văzut deslegându-se singură enigma nedeslegată: durerea neclintită, jalea fără nume și singurătatea ei, și mi se pără, că din ce în ce se depărtează și se pierde în ceață și întunec, dispăre în lumea ei necunoscută și nebănuită, în o lume depărtată, care nu suferă ochiul străin și n'are asemănare.

Dupăce și cele din urmă tonuri răsunară stinse și pierdute, își întoarse fața cătră mine. Privirea ei eră tulbure și nemișcată, străină și rece; în jurul buzelor ei un zâmbet amar.

„Cunoști acele dureri, și-acele păreri de rău, cari nu trec și nu se uită, cari nealinate pururea te bântuie, de cari sufletul ți-e așa de plin de nu încape mângăierea și n'are unde mai pătrunde o rază luminoasă?! Cunoști desperarea rece a trezirii? Chinul veșnicelor imputări, căirea prea târzie, otrava aducerilor aminte și întunecul viitorului!“

Aici se opri și se uită la mine, stând par'că la îndoială să mai continue ori să se închidă iar în tăcerea ei tainică, apoi începă să vorbească din nou și fără întrerupere. Pe când vorbea toată înfățișarea ei se schimbă și vocea ei căpătă un accent cu totul nou, nespūs de dureros și jalnic și totuș plin de farmec.

„M'am măritat de tot tânără. În acea etate când visurile și realitatea se contopesc, când

amăgirea îmbracă veșmintele adevărului, iar adevărul par'că anume se ascunde dinaintea ochilor, ca să nu tulbure seninătatea și strălucirea iluziilor, pândind oarecum clipa, în care desvălindu-se să se înfățișeze crud și amenințător și atunci cuprinsă de îndoială și desperare să nu-ți rămână altă scăpare, decât să distrugi fără cruțare minciuna ocrătoare înainte, grozavă în urmă; să te desrobești ori să cazi.

Căsnicia mea se întunecă curând și în urmă se dărâmă. Bucuriile mele au fost rare și scurte; abia trezite ele se prăbușiau, iar în urma lor rămâneă pururea acelaș gol rece și întunecos. Trăiam lângă bărbatul meu, eram zilnic laolaltă, îl cunoșteam și el totuș a rămas pentru totdeauna un străin, de care nu mă puteam apropia și nici nu cercam să m'apropiu. Ani de zile am trăit alături de el, fără ca să fi bănuir măcar ce se petrecea în sufletul meu. Credeă, că mă stăpânește și i se părea că mă supun lui când mândria îmi închideă graiul, credeă, că mă închin lui, fiindcă nu-i arătam disprețul meu ascuns. Eră orb, când totuș nu mai puteam împiedecă izbucnirea antipatiei mele, — și-și găsiă o sută de explicări, cari îl măguleau și zâmbeă plin de încredere și mulțumire când reve-neam, când iară și iară lăsam toate pe voia lui, — împinsă când de ură, când îmblânzită de milă. Îl uram când îl vedeam miop și crud și-l iertam când înțelegeam slăbiciunea lui și-atunci mă cufundam în tăcerea mântuitoare...

În timpul acesta am cunoscut pe Stefan Mușat. Venise cu fratele meu, care an de an ne cercetă toamna în timpul vânatului. Bărbatul meu, care eră vânător pasionat, ținea teritoriul extins de vânat prin munții apropiați.

La cea dintâi întâlnire Mușat făcū asupra mea o impresie adâncă; înfățișarea lui mă înlănțui. Aveă fața foarte expresivă, înlănțuitoare, vocea lui eră adâncă și plină, dar ceeace mă fascina mai mult, eră privirea lui, care părea când rece și scrutătoare, când aprinsă și pătimașe, când netedă și caldă. Privirea lui, care uneori mă intimidă și mă înjosiă par'că, alteori mă răpiă, fără să mă pot opune, sau mă domoliă când razele pri-

virii lui erau dulci, ca o desmierdare. Mă chinuă nesiguranța continuă în care mă aflam față de el, desorientarea și neliniștea produsă de-o teamă neînțeleasă, pe care-o simțiam în apropierea lui. Îmi părea, că toată ființa mea se schimbă, toate din jurul meu aveau altă lumină și altă umbră, vedeam cu alți ochi și toată simțirea mea eră sguduită.

*

Într'o seară de Septemvrie, între ceilalți oaspeți se află și Mușat, care c'o zi înainte venise împreună cu fratele meu la vânătorile de toamnă.

La masă Mușat ședeă lângă mine. Atunci pentru întâiaoară mă simțiam lângă el cu totul liniștită, descătușată din strâmtoarea nebiruită, care înainte mă chinuă totdeauna, de câteori ajungeam în apropierea lui.

Din ochii lui dispăruse cu totul luciul acela rece, care mă intimidă, zâmbetul lui nu mă mai îngrijoră și în vocea lui nu mai eră sunetul acela inexplicabil, care altădată mă înstrăină. Privirea lui eră caldă și gingașe, cuvintele lui mă fermecau și mă desmierdau.

Cât de mult mă lăsasem răpită de el, cât de înlănțuită fusese voința mea față de el, cât de adânc pătrunsese ființa lui în sufletul meu, am înțeles atunci, când o clipă mi se părū, că triumfasem, că mă ridicasem deasupra lui, că nu mai eram roaba lui.

Clipele acelea scumpe de farmec și de-o mulțumire nespūs de dulce nu le pot uită. Oricât se 'ntunecă în urmă soarta mea, amintirea rămase curată și luminoasă ca o stea. Iluzia, că puteam fi și fericită, că odată și mie îmi surisese norocul și mi-eră aproape, nu s'a stins nici până acum. Și azi mă amăgește și mă mângăie. Mângăierea asta, nutrită de-un vis neîmplinit, e toată averea mea sufletească, întregă bucuria mea tristă.

După cină ne retraserăm în salon, eu și celelalte dame și fratele meu. Ceilalți domni, între cari și Mușat se așezară la masa de joc.

Mai târziu, între altele veni vorba despre Mușat. Mă surprinse faptul, că toată conversația se învioră dintr'odată și se generaliză. Simțiam cum sângele mi se sui în obraz și îngrijorată mă uitai în jurul meu, ca să mă încredințez că nimenea nu observase schimbarea. Voiam să mă scol să ies,

dar atunci mă opri vocea fratelui meu, care până atunci ascultase zâmbind, tot ce se spuneă despre Mușat.

— Păziți-vă de Mușat! — zise el. Are noroc la femei, le atrage, le farmecă, dar totdeauna lasă în urma lui nenorocirea, care-l paște și pe el, oriunde se 'ndreaptă. Asta-i ursita lui și a lor. El e un contrast viu, și ce e mai rău e conștiu de nestatornicia lui și nici că cearcă să se înfrâneze. E și pasionat și rece, și crud și milos, apatic când ar putea fi în-suflețit, e sentimental când pare cinic și adeseori e numai ironie gingășia lui. O femeie, care-l cunoștia din fir în păr a spus, că în ființa lui e ceva fascinant, ceva ce desmiardă, chiamă și ispitește și totodată respinge și îngrozește. Aceaș femeie a zis odată: „Dacă aş vrea să mă sinucid, m'aş îndrăgosti de Mușat.“

În acelaș moment intră Mușat și dintr'odată se făcū tăcere.

„Din tăcerea noastră, — zise fratele meu surizând, — poți deduce, c'a fost vorba despre tine. Atâta pot să-ți spun, că aici nu mai ai ce aștepta. Ți-am făcut certificatul cel mai rău posibil: am spus adevărul.

— Te-a calumniat, zise una dintre dame.

— Nu-i credeți, zise Mușat râzând. Cunososc părerile lui rele despre mine, cari toate au numai o singură greșală; greșala hainelor făcute pe altă măsură“.

Mi-eră cald și aveam dureri de cap. Făcui propunerea să ieșim în grădină. Mușat eră lângă mine. Înaintea noastră cu vreo câțiva pași mergeau ceilalți.

Aerul răcoros și umed din grădină, pacea și liniștea nopții, lumina domoală și palidă a lunii, — îmi făceau bine. Printre ramurile pomilor cu frunzele îngălbenite se vedeă casa cu veranda luminată, unde ieșiseră și ceilalți. Se auziă până la noi râsetul lor și amestecul sgomotos al vocilor. Mi se părea, că deslușesc vocea bărbatului meu.

Fără să știu pentruce, mă cuprinsese un simțământ ciudat și nelămurit. Nu știam eră teamă ceeace simțiam eu, eră oare presimțirea unei nenorociri apropiate sau eră așteptarea unei schimbări cu totul neprevăzute, care putea fi mântuitoare. Simțământul meu părea asemenea îndoielii unui naufragiat, cuprins când de groază, când de speranță; a

unui naufragiat dat pradă valurilor, care vede o barcă și nu știe s'apropie ori se depărtează barca biciuită de valurile înfuriate.

M'așezai pe o bancă. Mușat stă în picioare înaintea mea. — Tăceam amândoi. Ceilalți erau în foișorul din fundul grădinii. O clipă mă gândii, să nu-i las singuri, să nu jignesc buna cuviință și mai ales, să nu le dau de gândit. Cercai, să mă scol. Mușat observă și înțelese mișcarea mea și zise arătând spre foișor:

„Te-așteaptă poate... Ți simt lipsa!

— Șezi, zisei eu. Stăm puțin și-apoi mergem. Simt lipsa odihnii și-a reculegerii. Rămâi lângă mine“.

Se așeză lângă mine.

Chinuită de-o mulțime de gânduri nestatornice, de temeri și de îndoială, — și totuș ademenită, de farmecul visurilor, de dulceața amăgirilor multe, cari îmi desmierdau fantazia, mă ispiteau cu vraja lor strălucită, biciuită de dorințele neîmpăcate, cari mă torturau, cari toate c'o neîndurată cruzime își cereau întruparea, — nu știam de cari s'ascult?, unde eră mântuirea mea?... Să distrug o vieață mincinoasă, — să m'arunc în brațele lui? ori să-mi sugrum sufletul! Resignarea nu eră doar ceva nou pentru mine, nu eră o tortură necunoscută, eră doar însași vieața mea!

O tristeță fără margini se întinse atunci peste sufletul meu și simții o adâncă trebuință de-a îneca întreg amarul meu, toată disperarea mea, — în lacrimi, în lacrimile, cari nu lecuiesc, dar ușurează și alină.

Simțiam cum lacrimile se îmbulziau în ochii mei și cercam să le opresc, dar ele izbucniră nebiruite și-mi năpădiră obrazul aprins. Cu ochii udați în lacrimi mă uitai spre el. Plecat spre mine, nemișcat și uimit, cu ochii lui aprinși pironiți în ai mei, — îmi zise aproape șoptind:

„Totdeauna ai fost așa de frumoasă?“

Apoi dintr'odată își desfăcū brațele și mă cuprinse în ele. Înfiortă mă desfăcui din brațele lui și mă sculai. Toată ființa mea eră tulburată.

„M'ai văzut plângând, — i-am zis. — Dacă lacrimile acestea nu le-am putut ascunde, nevăzute nu le mai pot face“.

Ce pot face eu în mizeria mea? Sunt lașe!
Cum să mă ridic deasupra mea? Ura mea
e mută, voința mea e stinsă, în soarta mea
bună nu cred și de mine însa-mi mă tem!
De unde să iau eu puterea biruitoare? Ce
mai rămâne pentru mine altceva, decât la-
crimile și resignarea!

Astăzi ai aflat poate mai mult, decât voiam
să știi. Nu luă în deșert slăbiciunea mea!
Voiam să tac, — m'am destăinuit! Nu abuză
de neputința mea! Lasă-mă singură, redă-mi
pacea tulburată, uită-mă și mai ales cruță-mă!

Multă vreme Mușat nu răspunse. Auziam
numai respirarea lui, adâncă și grea. Pe pieptul
meu se lăsă par'că o imensă povară. Tăcerea
lui mă îngroziă. Tremurând de nerăbdare,
așteptam răspunsul lui. Într'un târziu se ri-
dică și uitându-se la mine lung, pierdut,
aiurând par'că, — zise cu vocea scăzută:

„Acesta-i cel dintâi și cel din urmă cu-
vânt, pe care mi-l spui?”

Fața lui eră palidă și ochii lui tulburi. Nu
mă puteam uita la el. Mi-am întors capul
și după o lungă șovăire i-am zis:

„Cel din urmă — și cel dintâi“.

În clipa aceea mi se părû ca și cum aş
fi auzit un geamăt lung și înfundat, care iz-
bucnise din pieptul lui.

„Eu nu cunosc abnegația, zise el, dar știu
răbdă! Minteia mea e limpede și nu sunt
jertfe ori chinuri de cari m'aș teme. Nu te
îndemn, dar nu renunț! Aștept!

— Îți spun înc'odată: uită-mă și cruță-mă!
Crede-mă, că e mai bine așa. Eu nu-ți pot
spune toată durerea mea și teama mea!”

Spunând cuvintele acestea mă uitai din nou
la el și întâlnii iar privirea aceea a lui de mai
înainte, pe care n'o puteam suportă. În jurul
buzelor lui apărû un zâmbet amar și rece:

„De-ai ști cum am așteptat eu clipa, în
care să te văd jertfind, să te văd mândră,
frumoasă și mare, să te văd cum te doriaș,
cum simțiam, că trebuia să fii, — ai cu-
noaște chinul îndoielii, care uneori se ridică
în sufletul meu, ai ști ce-a însemnat tăcerea
mea, ai ști cum m'au sguđuit lacrimile de
adineaori și n'ar trebui să-ți spun, cât de
mâhnit sunt acum!

— Mușat, nu mă chinui, nu mă împinge
în prăpastie! Nu râvni la triumful acesta,
care ar fi pierzarea mea! Lasă-mi cinstea
mea, dacă durerea nu mi-o poți lua.

— Te las... C'o amăgire mai puțin, c'o
durere mai mult; ce-i asta?

— Destul, destul! Mă poți cuceri dar nu
mă poți mântui! Eu nu mai cred în vieța
mea, eu nu pot împiedecă îndoiala, care mă
mistuie, presimțirea amară, care mă 'nspăi-
mântă! Eu vreau liniștea, vreau pacea și
uitarea. Eu nu am îndrăzneala să m'arunc
în prăpastia, care se deschide înaintea mea.
Iartă-mă, uită-mă și înțelege-mă!”

Îi întinsei mâna. Se aplecă și-mi sărută
mâna, rece abia atingând-o cu buzele, fără
acea strângere de mână, care altădată la
despărțiri mă mângăia, care altădată eră
caldă și tremurătoare, ca o desmierdare,
plină de farmec, ca o mărturisire mută.

Și nu știu mi se părû ori aievea se zăgrăvia
pe fața lui și părere de rău și milă și răceală.

„Păstrează-mi o bună amintire, Mușat! N'a
fost, să fie altfel. Am luptat mult! Lasă-mi
netulburată credința cea din urmă, că nu am
căzut, ci m'am ridicat!”

Se mai oprî o clipă și ridicând umerii zise
indiferent, nerăbdător și oarecum în silă:

„La ce-s bune toate acestea acum?” —
apoi plecă. (Va urmă.)

Întârziate...

Noaptea când nu pot dormi
Vin pe drumuri argintii
Visurile mele,
Îmi deschid cărarea lor
Și pe-o aripă de nor
Plec atunci cu ele.

Pun la cârmă dorul drag,
Ne oprim la tine 'n prag
Și intrăm în casă.
Nu ne vezi și nu ne știi.
Între vise argintii
Stăm pierduți la masă.

În al sufletului joc,
Îți aprind pe vatră foc
Vesel de nuiiele,
Și cum stau de-l străjuesc
Nu mi se mai potolesc
Lacrămile mele.

Maria Cunțan.

Cântă o caterincă...

Cântă o caterincă pe-o stradă depărtată
Tremurătoare note, le auziam sunând,
Ca inima-mi s'o facă din nou mai viu să bată
Cântă o caterincă pe-o stradă 'ndepărtată
Un cânt pe care par'că de mult l-aveam în gând.

Cântă și cine știe cui s'adresă cântarea,
Cântă și cine știe ce suflet ascultă,
Dar poate noaptea-adâncă ori poate depărtarea,
Făcea pe-atâția oameni cari i-ascultau cântarea
Să li se pară poate că pentru ei cântă.

Cum mi-a părut și mie, că numai pentru mine
Trecea pe strada cea așa de trist cântând
Cu note plângătoare, cu note triste pline
De doruri care par'că trăiau atunci în mine,
De lucruri ne'nțelese ce le aveam în gând...

Mi s'a părut și mie — ți s'a părut și ție
Că pentru noi pe stradă trecea pe înopțat,
Cu note plângătoare această melodie
Ce se pierde departe — și totuși, cine știe
De-a fost din toate astea ceva adevărat...

Avem cu toți nevoie de-o melodie 'n vieață
— Cevă ce e nainte, ori poate înapoi;
Avem cu toți nevoie de-o melodie 'n vieață,
Ce par'că vine noaptea și pleacă 'n dimineață,
Și totuși totdeauna sălășluește 'n noi...

Un cânt de caterincă pierdut în depărtare
Ni-o readuce numai în inimă trecând,
Această melodie ce numai ni se pare
Că-i cânt de caterincă pierdut în depărtare,
Când o avem în suflet și o păstrăm în gând...

M. Săulescu.

Trecut.

— Din Lenau. —

Lucefere din zări albastre
Geana-ți pală iar ți-o tremuri.
O zi iarăș se desprinde —
Ca și frunza de pe ramuri.

Norii lini ai serii sboară
Spre potopul blând de lună, —
Împletind din tuberoze
Zilei stinse o cunună.

Ținterim de zile moarte,
Tu trecut pierdut în zări!
Tu îngropi dureri de inimi...
Dar îngropi și desfătări...

V. Loichița.

Dări de seamă.

Alexandru Ciura, *Amintiri*, Biblioteca scriitorilor dela noi, Edit. Librăriei Naționale, Orăștie, 1912. I vol. 8°. 263 pag. Prețul: Cor. 1.60

E unul dintre scriitorii de frunte ai generației tinere din Ardeal, care se impune tot mai mult prin originalitatea talentului său.

Înzestrat cu o fire impresionistă, cu o cultură variată, cu o putere fină de observație și de analiză și cu un dar de a povesti ușor ceea ce simte și gândește, Ciura a fost indicat să reprezinte în proza ardeleană de astăzi genul foiletonist, pe care-l cultivă dela 1895, când a publicat primul foileton în „Tribuna” din Sibiu, scriind niște impresii dela adunarea generală a „Asociațiunii” ținută în Abrud. De când eră băiat de 19 ani, ochii lui blăjini, plini de visuri și de melancolie, au început să se oprească gânditori asupra priveliștilor din natură și asupra icoanelor din viață. Sufletul său încărcat de impresii din cea mai fragedă copilărie, atunci s'a înfiorat de taina creațiunii, de dorința unei descărcări artistice. În cele dintâi încercări a fost timid și modest, poate chiar neîncrezător, ascunzându-se sub diferite pseudonime (Alexandru, Simin, etc.), pe cari le întâlnim regulat pe paginile revistei „Familia”, a ziarelor: „Dreptatea” din Timișoara, „Tribuna” din Sibiu, „Unirea” din Blaj și chiar și pe paginile primilor ani ai revistei „Luceafărul”, pe care a întemeiat-o cu câțiva prieteni în 1902.

Întocmai ca un pom înmugurit, care la începutul primăverii abia îndrăznește să-și desfacă bobocii florilor și care numai târziu, când simte lumina și căldura statornică a razelor de soare, își arată în deplină frumusețe podoaba de petale, așa și acest scriitor abia la vârsta bărbăției și-a desvâlit toată comoara talentului său, îmbogățind literatura noastră cu creații durabile.

Foiletonistul, care trată într'o formă ușoară și atrăgătoare atâtea chestiuni culturale și literare la ordinea zilei, dovedind întotdeauna multe cunoștințe, a început, rând pe rând, să fixeze, în formă de schițe și de nuvele, fragmente de viață. A încercat să zugrăvească crâmpoșe din anii de student, sbuciumări din lupta sufletelor desrădăcinate, cari s'au rupt de lângă vatra țărănească și s'au făcut cărturari, apoi scene din traiul patriarhal al băieșilor și Moșilor din Munții-Apuseni și amintiri din plăpânda lui copilărie.

Din aceste fragmente s'a născut volumul de față, care, fără îndoială, e cel mai bun dintre toate câte a publicat până acum Ciura!

În tratarea acestor povestiri, Ciura a rămas tot foiletonist. Firea lui de impresionist s'a oprit asupra câtorva icoane din viață, pe cari le-a observat cu o fineță pătrunzătoare, le-a descris cu îndemănare și le-a subliniat cu un sentiment de duioșie. Subiectele din povestirile lui, sunt numai scene izolate din viață, uneori complet zugrăvite, alteori abia schițate,

cari își pierd rar caracterul lor fragmentar, căci foiletonistul nu prea reușește să adâncească un subiect, să-l trateze în cadrele largi ale vieții și să-l încopieze de complexitatea ei. El plutește la suprafață, descrie ceea ce vede în treacăt, fără să aibă răbdarea să pătrundă în ascunzișurile tainuite ale legilor cari cârmuesc lumea sufletească a oamenilor și lucrurilor.

De aceea în povestirile lui Ciura vom întâlni numai întâmplător probleme sociale sau naționale.

Creațiunile lui sunt clipe fugare, prinse din sbor și înveșnicite în schițe ușoare prin câteva linii artistice.

Și tocmai prin acest talent și-a cucerit Ciura un loc de frunte în literatura ardeleană mai nouă.

O. C. T.

Silvestru Moldovan, *Ardealul*, I. Ținuturile de pe Olt. Ed. II. augmentată a unei părți din „Țara noastră”. Cu numeroase ilustrații. Editura Librăriei Ioan I. Ciurcu. Brașov, 1911. I vol. 8° 173 pag. Prețul: Cor. 1.80.

Mulți dintre cetitorii noștri desigur își aduc aminte de scrierea d-lui Silvestru Moldovan, „Țara noastră”, singura lucrare în care se descria pământul ce-l locuim noi Românii dincoace de Carpați și în care găseam informații despre diferitele porturi, obiceiuri etc. dela noi. Cartea d-lui Moldovan eră cedită cu drag pe vremuri de toți cărturarii noștri și eră consultată chiar și de străini. Mai acum câțiva ani d-l N. Iorga, în dorința d-sale nobilă de a vedea toate ținuturile românești, făcū o călătorie și pe la noi. Impresiile d-sale însoțite de multe și prețioase amintiri istorice, le găsim în „Neamul românesc în Ardeal și Țara Ungurească”, apărut în 2 vol. la 1906. În această carte, care ar trebui să se găsească în biblioteca fiecărui cărturar, d-l Iorga cu intuiția d-sale de artist și cu bogatele cunoștințe despre trecutul nostru, ne-a dat o icoană minunată a vieții românești din Ardeal și Țara Ungurească, încopciind impresiile d-sale din prezent cu evenimentele din cursul veacurilor. Unele părți din această carte sunt de o frumusețe rară, cari n'au fost îndeajuns relevate de publicistica noastră, care se pierde așa de des în frământările mărunțișilor zilnice.

D-l Silvestru Moldovan, un muncitor harnic în ogorul publicisticii noastre, s'a hotărît să revizuiască și să întregească vechea d-sale lucrare „Țara noastră” și să o pună la îndemâna publicului sub titlul „Ardealul”, din care a apărut primul volum, cuprinzând Ținuturile de pe Olt. În acest volum se descrie bazenul Oltului din punct de vedere geografic, istoric, etnografic și cultural. Descrierea începe cu Turnul-Roșu și urmează cu Sibiuul și împrejurimea, Țara Oltului, Brașovul și Țara Bârsei, Săcuimea (Treiscaunele și Ciucul) și se încheie cu Izvorul Oltului. În textul cărții se găsesc ilustrații frumoase și o hartă. Lucrarea d-lui Silvestru Moldovan va fi unica călăuză sistematică a ținuturilor românești dela noi și trebuie să-i fim recunoscători și mulțumitori că ne-a dat-o, dorindu-i

din inimă stăruință la muncă spre a o putea termina. Cu această carte în mână s'ar putea îndemna și cărturarii noștri să facă excursii în romanticele regiuni ale Ardealului, despre care vorbim așa de mult și-l cunoaștem așa de puțin. Revista noastră, în vremea din urmă, a dat o deosebită atențiune excursiilor, publicând articole însoțite de ilustrații și indemnând pe cetitori să jertfească câteva din zilele lor libere și cunoașterii pământului pe care-l locuim de veacuri. Și trebuie să spunem cu bucurie că glasul nostru n'a răsunat în pustiu. Cartea d-lui Moldovan sperăm că va fi un nou indemn spre a ne cunoaște țara „mândră și binecuvântată“, cum o numea Bălcescu.

⊗

O. C. Ț.

Dr. I. Rațiu și Al. Ciura, *Poetică și legendar poetic* pentru școalele medii și institutele pedagogice. Blaj, 1911. 1 vol. 8° m. 294 pag. Prețul: 3 Cor.

Un cercetător sărguincios al trecutului nostru literar și cultural, cum e d-l Dr. Ioan Rațiu, și un scriitor de seamă, ca d-l Alexandru Ciura, nu puteau să ne dea decât un manual bun de poetică. Înfrățirea celor doi profesori dela liceul din Blaj a fost cât se poate de norocoasă. Poetica ce au pus-o la îndemna elevilor e fără îndoială cea mai bună dintre toate câte au apărut la noi. Metodul inductiv, de-a deduce teoria din exemple e desigur cel mai potrivit și în materia literară.

Câteva definițiuni mi s'au părut prea puțin precise și clare, iar altele învechite. Prea multele bucăți din Bolintineanu la o viitoare edițiune vor trebui imputinate. Ca exemplu de sublim se reproduce blestemul din „Mihnea și Baba“ lui Bolintineanu. Credem că se putea găsi alt exemplu, dacă e vorba tocmai de sublim într'un blestem, eră mai nimerit al Andromachei de Coșbuc, care e poate cel mai frumos din întreaga literatură universală:

Blestemată fie țara
Care v'a născut pe toți!
Ura lumilor și-ocara
Moșteniți-o la nepoți!
Iar pe tine 'n rând cu orbii
Foamea poartă-te prin uși,
De pe câmp adune-ți corbii
Oasele 'n scârbos culcuș;
Și murind, de-i vrea cu mâna
Să-ți aduni pe-obraz nisip,
Să se svârcole țărâna
Îngrozită de-al tău chip!

Recomandăm poetica d-lor Rațiu și Ciura și cetitorilor noștri, căci pot învăța mult din ea și pot ceti multe poezii frumoase din întreaga literatură până în vremurile mai nouă.

⊗

T.

N. Bănescu, *Corespondența familiei Hurmuzaki cu Gh. Barițiu*, Vălenii-de-munte, 1911. 1 vol. 8°. 133 pag. Prețul: 1 leu.

Cu prilejul tulburărilor din 48, mulți dintre emigrații moldoveni și ardeleni și-au găsit adăpost la familia Hurmuzaki din Bucovina, una dintre cele mai distinse și

mai culte familii de pe vremuri. Prin intervenția acestei familii a fost scăpat și Gheorghe Barițiu din închisoarea Cernăuțului. Atunci a stat Barițiu la Cernauca și la Dolcești, găzduit de familia Hurmuzaki, legând o prietenie strânsă, din care a rezultat corespondența publicată de d-l N. Bănescu. Corespondența are un caracter intim și se învârtă mai ales în jurul colaborării ardelenilor la gazeta „Bucovina“, redactată de Hurmuzăkești. Una dintre femeile Hurmuzaki, Euphrosyne măr. Petrino vorbește de o colecție de cântece românești, în cari compozitorul Carl Miculi „a întrebuințat toată măiestria, păstrând totodată toată sfințenia sublimă a melodiilor naționale“. Mai găsim informații puțin favorabile despre Kogălniceanu și Șaguna, care oprise prin o circulară pe preoți să citească „Gazeta Transilvaniei“ și Calendarul lui Gh. Barițiu, iar despre Pumnul ni se spune că eră gelos ca un al doilea Otello.

Corespondența e poate mai interesantă din punct de vedere social-cultural, reoglindindu-se în ea relațiile dintre oamenii conducători ai vremii. D-l N. Bănescu merită recunoștința noastră că le-a desgroat din Biblioteca Academiei Române, unde se păstrează originalele scrisorilor împreună cu multe altele, cari așteaptă să fie publicate.

T.

⊗

Almanahul scriitorilor dela noi. An. I. Edit. Librăriei naționale, Sebastian Bornemisa. Orăștie, 1911. Un volum 8°, 212 pag.+Calendar pe 1912. Prețul: Cor. 1'80 (2 lei).

Ideea unui Almanah am avut-o și noi mai demult, dar când am început să ne facem un plan de lucru am întâmpinat greutăți, cari ne-au făcut să renunțăm la ea. Tânărul editor din Orăștie, d-l Seb. Bornemisa, în avântul d-sale de începător, vrednic de toată lauda, fără să se sperie de greutățile începutului, a întrupat ideea, publicând un Almanah, în care găsim portretele câtorva scriitori, date asupra vieții și activității lor, urmate de câte o bucată inedită. Scriitorii din Almanahul domnului Seb. Bornemisa sunt următorii: 1. Andreiu Bărsăneanu, 2. Ioan Agârbiceanu, 3. Octavian Goga, 4. Alexandru Ciura, 5. Gheorghe Coșbuc, 6. Ilarie Chendi, 7. Dr. Sextil Pușcariu, 8. Ecaterina Pitiș, 9. Dr. Iosif Popovici, 10. P. Dulfu, 11. Dr. Nicolae Bălan, 12. Dr. Ioan Lupaș, 13. Ioan cavaler de Pușcariu, 14. Vasile C. Osvadă, 15. I. U. Soricu, 16. Dr. Vasile Suci, 17. Dr. Ilarion Pușcariu, 18. Dr. Ioan Scurtu, 19. Zaharie Bărsan, 20. Mihail Gașpar, 21. Oct. C. Tăslăuanu, 22. Maria Cunțan, 23. Gavril Todica, 24. Virgil Onișiu, 25. Ioan Borcia, 26. N. Petra-Petrescu, 27. Dr. Onisifor Ghibu, 28. Ermil Borcia, 29. Silvestru Moldovan, 30. Dr. Alexandru Bogdan, 31. Aurelia Pop n. Florian, 32. Horia Petra-Petrescu, 33. Dr. C. Lacea, 34. Aron Cotruș, 35. Margareta Dr. Meșter, 36. I. C. Panțu, 37. Ioan I. Lăpădatu, 38. Vioara din Bihor, 39. Traian V. Țăranu, 40. Emil A. Chiffa, 41. Elena din Ardeal, 42. Liviu Rebreanu, 43. Vasile Stoica, 44. Dr. Ioan Sârbu, 45. Șt. O. Iosif și 46. Teodor V. Păcățianu.

Un buchet frumos de scriitori, cu cari am fi în drept

să ne mândrim. Adoptând sistemul acesta de a descoperi scriitorii, credem că numărul lor se putea urca la peste 200. Volunul putea să iasă deci de cinciori mai mare. În acest caz desigur ar fi fost mulțumiți chiar și mărunțelii dela „Românul“.

Noi credem că un asemenea Almanah trebuie altfel întocmit. Selecțiunea scriitorilor după anumite principii critice e absolut necesară, fiindcă numai așa se pot stabili adevăratele valori, cari contribuie prin o muncă pozitivă la înaintarea literaturii și culturii noastre. Se impunea și o grupare a scriitorilor după diferitele ramuri de activitate. Gruparea nu e, însă, deloc ușoară.

Almanahul d-lui Bornemisa, cu toate scăderile pe

cari le are, e un prețios izvor de informație asupra câtorva oameni cari desfășură o activitate publică. Câteva dintre bucățile inedite, cari urmează fotografiilor și biografiilor, sunt contribuții serioase. Informațiile asupra presei, cari încheie volumul sunt de asemenea folositoare, deși sunt fugitiv scrise. Almanahul are la sfârșit și un Calendar pe 1912.

Panteonul lui Iosif Vulcan, oricum a fost, are și astăzi oarecare valoare informativă. Aceeaș valoare o va avea și Almanahul dela Orăștie. Editura acestui almanah ar face, însă, bine, dacă ar încredința unui om mai destoinic în materie literară alcătuirea viitoarelor volume pe cari le făgăduște.

Cronică.

Episcopul Gherlei. Cetățuia cea mai puternică a vieții noastre naționale fiind biserica, numirile sau alegerile de păstori ai diecezelor e și o chestiune națională de cea mai mare importanță, căci dela felul cum e cărmuită o dieceză depinde trezirea sau adormirea conștiinței românești a preoțimeii și învățătorimii. În special în dieceza Gherlei, una dintre cele mai mari din câte le avem, care atâta vreme a pățimit de o conducere slabă și care tocmai din această pricină căzuse într'o letargie dureroasă, numirea noului episcop eră așteptată de toată obștea românească cu multă nerăbdare. Dela omul care avea să vină în fruntea ei atârnă soarta națională a unui ținut părăginit și uitat de Dumnezeu neamului nostru. Acum „Unirea“ din Blaj ne aduce îmbucurătoarea știre oficială că episcop al diecezei Gherla a fost numit Ilustritatea Sa Dr. Vasile Hossu, actualul episcop al Lugojului. Credem că știrea a fost primită pretutindeni cu simpatie, căci după cum se spune, Il. Sa Dr. V. Hossu vine la Gherla cu multe promisiuni din partea guvernului, între cari desigur cea mai importantă e ridicarea unei clădiri corăspunzătoare pe seama seminarului teologic și pedagogic de acolo și reorganizarea acestor școale după cerințele vremurilor de astăzi. Numirea Il. S. Dr. V. Hossu a înveselit lumea și fiindcă Il. Sa e cunoscut ca un om cu o largă cultură intelectuală și socială, și cu bune sentimente românești. Mai ales aceste din urmă trebuie să aibă o influință binefăcătoare asupra preoțimeii din dieceza Gherlei, căreia îi aparține și bietul Maramurăș. Il. Sa Dr. V. Hossu, care e apreciat și ca un om cu tact, ca să nu-i zicem diplomat, desigur va ști află mijloacele cele mai potrivite pentru a readuce pe 'ncetul la viață românească preoțimea și învățătorimea ce o păstorește.

De aceea și acest organ de propagandă culturală și literară salută cu adevărată bucurie venirea Il. Sale d-lui Dr. V. Hossu în fruntea diecezei Gherla și-i urează din adâncul inimii putere deplină și zile îndelungate, ca să-și poată împlini înalta misiune ce-l așteaptă.

✕

Critică severă și critică indulgentă. La noi, în genere, se critică foarte inegal. Fapte, lucruri, persoane de o însemnătate deosebită pentru viața noastră întregă se bucură, în fața criticei, de o imunitate perfectă, sunt — cum a zis foarte nimerit d-l Goga — „tabu“. Iar asupra altora cu totul neînsemnate, critica se năpustește adeseori cu adevărată furie, să le distrugă, nu alta. Iată bunăoară păcatele literare. Se poate afirma cu inima liniștită că, dintre toate păcatele, câte se comit în lumea asta, cele literare sunt, relativ, cele mai inofensive. Da, când un scriitor de talent și cetit de public ar începe bunăoară să propage idei primejdioase pentru cultura noastră națională; sau când un scriitor de seamă ar publica lucruri cari, sub masca artei, ar ascunde numai trivialități și grosolanii, — în astfel de cazuri critica are nu numai dreptul, ci datoria de-a interveni cu toată asprimea. Prilejuri de acestea sunt multe în viața literară a oricărui popor. Aici nu le putem înșiră pe toate. Am citat numai la întâmplare două. Critica trebuie să intervina pretutindeni unde simte că izvorul operei literare este infectat. Printre cazurile de intervenție îndreptățită se poate număra și acela în contra speculei pur negustorești a unor editori mai ales de biblioteci de popularizare, fiindcă acestea ajung în mâinile tineretului și pot pricinui mult rău. În apus critica serioasă a început un întreg războiu bine organizat în contra literaturii de speculă negustorească.

Nu vrem să cercetăm acum dacă la noi există astfel de apariții ale vieții literare în contra cărora critica serioasă ar trebui să-și ridice cuvântul. Lăsăm pe cetitori să judece și să-și pună întrebarea dacă critica noastră este destul de severă sau este prea indulgentă în chestii de acestea.

Pe noi ne interesează acum alt caz: Un tânăr de abia ieșit de pe băncile școlii a publicat un volum de versuri. Faptul e ușor de explicat. A cetit pe Eminescu, pe Coșbuc, e în anii când fiecare tânăr ce se respectă comite versuri, numai cât acestea nu văd întotdeauna lumina zilei. Tânărul nostru și-a făcut, cum se întâmplă iarăș, o idee prea înaltă despre pu-

terile proprii. Versurile sunt slăbuțe; unde autorul a fost mai sentimental, cetitorul trebuie să zâmbească. Dar, în definitiv, ce păcat așa de grozav că tânărul cu plete lungi — probabil — a publicat acest volum. Dacă s'a prea încrezut, și-a primit pedeapsa, căci publicul inteligent a răs acolo unde el credea că o să lăcrămeze, și ce pedeapsă mai strașnică decât aceasta se poate închipui pentru un ucenic în arta călăritului pe Pegaz.

Dar critica noastră adeseori nu vrea să înțeleagă că, față de astfel de apariții, e armă suficientă umorul, chiar și ironia e de prisos, cu atât mai mult satira. De mult a dat un mare scriitor lumii învățătura, că nu e cuminte să 'mbraci zale grele de fier ca să te lupți cu — morile de vânt.

Firește, dacă tânărul din chestie ar începe să abuzeze de naivitatea și bunătatea care se găsește întotdeauna la o parte din public, atunci critica are dreptul să-l așeze la locul care i se cuvine.

Să nu creadă cetitorii că am vrut să iau apărarea trubadurilor cu plete lungi și cu inspirații scurte. I-am citat numai ca un exemplu tipic. În adevăr, nu găsiți că se comit în societatea noastră și păcate mai grele decât ale acestora, că sunt și tipuri cari ar putea să dea mai mult de lucru criticii?

»

Un faliment. În Țara Românească cuvântul acesta e foarte cunoscut: au avut această grijă Evreii, cari au făcut din el un fel de ramură a comerțului lor și chiar un fel de comerț foarte productiv în multe cazuri, de altmintrelea. Dar în aceste rânduri nu-i vorba de falimentul de care se pomenește în comerț, ci lucrul se petrece în literatură.

O periodică franceză, „La grande Revue“ publică un studiu al lui Armand Charpentier intitulat: Falimentul romanului literar. Falimentul romanului literar?... Ne miră: dar într'adevăr vedem că e așa, dacă urmărăm pe d-l Charpentier în excursia pe care o face în literatură dela Guy de Maupassant încoace. Cari sunt cauzele cari au adus falimentul romanului literar?... În studiul său, autorul se oprește mai mult asupra rolului pe care l-au jucat în literatură frații Edmond și Jules de Goncourt? E cunoscută lozinca acestor romancieri de frunte și a tovarășilor, sau, mai bine zis a emulilor lor: „Ca să scrii un roman, nu însemnează să-ți faci o meserie din aceasta, sau să ai o profesie: căci e un apostolat“. Mai limpede ca un aforism! Dar, zice d-l Charpentier, acei cari ajungeau, după cine știe câte lupte și ne cazuri să-și editeze un roman nu se vedeau răsplătiți, pentru o muncă de aproape un an de zile — decât cu mizerabila sumă de 350 de franci. Cum s'ar putea deci face artă cu o astfel de răsplată a muncii tale oneste?... Ca să fii romancier ar trebui, spune d-l Charpentier, să ai nu numai talentul lui Goncourt, dar mai ales să fii și rentier. Când, deci, după ce te-ai muncit un an, ajungi să ai atâta câștig material, mai poate să-ți ardă ție, om la urma urmei, ca toți oamenii din punctul de vedere al nevoilor zilnice, să faci artă curată?... D-l Charpentier nu crede și i se pare că

una din cauzele falimentului romanului literar este asta: răsplata mică, pentru o muncă mare. Bieții scriitori, cari nu erau rentieri (dar câți erau?) ca să poată trăi și scrie, trebuiau să se facă funcționari de ministri — ca Huysmans, de pildă, care eră subșef de birou la Ministerul de interne. Eră o vieață care încântă pe foarte puțini desigur, această vieață de funcționar și romancier și iată de ce, îndată după moartea maestrului Goncourt scriitorii au lepădat deviza lor de mai înainte și au început să facă artă pentru gustul publicului, ci nu pentru „apostolat“. Gustul publicului — iată marele dușman. Împreună cu nevoile pecuniare, acest gust al publicului e desigur cauza care a adus falimentul romanului literar. Gustul publicului!... Gustul publicului azi e fermecat de romanul de aventuri polițiste și de romanul romanesc. De romane de acest fel sunt înșesate vitrinele librăriilor, iar bițele romane cu adevărat literare, cerute din ce în ce mai puțin, putrezesc prin dulapurile dosnice. O pildă despre această stare de lucruri anormală în literatura franceză este cazul romancierului Maurice Leblanc. Acesta publică prin anul 1889 un mic roman „La Fortune de M. Fouque“ o capodoperă, cu adevărat „pe care nu s'ar fi rușinat s'o iscălească nici Guy de Maupassant“. Acest roman literar însă a trecut neobservat și aproape fără să se vândă; a fost destul însă să publice în „Je sais tout“ o simplă povestire „Arsène Lupin“ care pentrucă eră scrisă așa cum cerea gustul publicului a avut un succes colosal, iar autorul ei a fost silit să dea o urmare a acestei povestiri, după care au venit chiar încă trei volume, astfel că „Arsène Lupin“ a ajuns popular pe când romanul literar dela început abia dacă-l cunosc câțiva literați.

D-l Charpentier sfârșește indemnând pe scriitori să facă pe plac publicului, zicând că odată și odată are să-i treacă și gustul acesta, căci ca orice pasiune a celor mulți nu poate ține în vecii vecilor. E bună poava aceasta, e folositoare?... Bună e, căci le asigură scriitorilor acestor romane venituri frumușele — folositoare însă nu, căci dacă ar fi fost nu ar mai fi zis d-l Charpentier: „Falimentul romanului literar“. (M. S.)

»

Concertul Lucia Cosma. În monotonia orașelor de provincie concertele bune sunt adevărate sărbători. Ele alungă, pentru câțiva vreme, toată ceata măruntelor patimi, creiază o atmosferă curată și binefăcătoare, înalță, nobilitează și vindecă suferințele noastre. În fiecare an d-na Lucia Cosma se abate pe la noi, și e bine că nu uită orașul său natal, aducând cu sine bogăția de cântece, strecurate prin sufletul său artistic și făcându-ne să cunoaștem cele mai de seamă creațiuni ale muzicii occidentale. În dezvoltarea talentului său muzical, d-na Lucia Cosma în fiecare an ne-a făcut surprize din cele mai multămitoare, anul acesta însă ele le-au întrecut pe toate. Dacă vocea d-sale n'a câștigat atâta în volum, în schimb, însă, a ajuns de-o claritate uimitoare și trecerile dintr'un registru într'altul le face cu ușurință

unei artiste desăvârșite. Aria lui Delibes din „Lakmé” a tradat o mare perfecțiune în coloratură; eră ceva așa de curat și fin, ceva din muzica sferelor, care colindă văzduhurile în nopțile de vară. În „Nimmersatte Liebe” a lui Hugo Wolf și mai ales în „Wiegenlied-ul” lui Richard Strauss, d-na Lucia Cosma ne-a arătat o mare pătrundere și înțelegere a cântecului. Pentru că după cum spuneă odată maestrul Brahms: „e mai ușor să cânti într'o operă, decât să interpretezi bine un cântec” și ne dăm foarte bine seama de ce? Într'o reprezentație de operă avem acțiunea, decorul și efectele de orchestră, cari ridică frumusețea melodiei pe când într'un cântec acompaniat de pian e numai materialul de voce al artistului care dă vieață acestor melodii. Alegerile ce le face d-na Lucia Cosma sunt din cele mai norocoase. Cine nu-și aduce aminte de „Solveigs' Lied” a lui Grieg pe care l-a făcut cunoscut în toate ținuturile locuite de Români?

Mult gustate au fost și cântecile: „Toarce puică” de Ionel Borgovan și „Când treci bade pe la noi” de T. Brediceanu. Deasemenea și aria din „Bohème” de Puccini, cel mai mare talent muzical al zilelor noastre a fost mult aplaudată. Un mare noroc al acestei artiste e, că cunoaște patru limbi și-i dă posibilitatea să-și câștige un repertoriu bogat.

Artista a fost foarte sărbătorită și aplaudată și i s'a oferit o mulțime de buchete de flori.

Acompaniamentul a fost susținut de d-șoara Ana Voileanu, o absolventă a conservatorului din Viena cu un pronunțat talent muzical și cu o școală bună. Technica d-sale întrece pe aceea a profesoarelor de pian, interpretarea piesei în Cis-moll a lui Rachmaninoff și mai ales efectele de sonorități în „Balada” lui Chopin au fost surprinzătoare și ne-a adus aminte de cuvintele acestui din urmă artist, care zicea, „că pianul nu e făcut să cânti cu el, ci ca să vorbești”. Și dacă acest tânăr talent n'a ajuns încă culmile virtuozității, după cum a fost afișat, nu e eschis ca prin muncă să-l ajungă. Încercările în compoziție, încă se pot lua în seamă.

Concertul s'a dat în favorul „Reuniunii femeilor române” și a fost cercetat de multă lume, printre care s'a remarcat străinii. Succesul concertului din Sibiu îl dorim d-nei Lucia Cosma și în alte părți. (J. E.).

⊗

Concertele simfonice din București. În palatul Ateneului din București au început Duminecă 30 Oct. Orchestra Ministerului instrucției publice, de sub conducerea d-lui D. Dinicu, profesor la Conservator, s'a obișnuit ca aproape în fiecare an să deschidă seria concertelor cu un ciclu de simfonii ale unui anumit compozitor: acum vreo doi, trei ani cu lucrările lui Wagner, în anul trecut cu acelea ale lui Schumann, în anul acesta cu ale lui Beethoven. — Și astfel, de vreo săptămână de zile și mai bine, afișele anunțau bucureștenilor muzicali executarea în ordine numerică a celor dintâi opt simfonii ale acestuia din urmă. Unii s'asteptau să audă în stagiunea anului curent și simfonia a noua cu coruri a genialului muzicant, mai ales că ziare din Capitală îi înștiință și de audiația

acesteia. Dar, se vede că greutatea gășirii de bune și numeroase elemente vocale — cele instrumentale, se știe, sunt de o calitate admirabilă — poate și cauze financiare sau cine mai știe cari altele, au silit pe maestrul conducător al orchestrei noastre să renunțe pentru a doua oară — acum 2 ani se mai vorbise odată de simfonia a noua la Ateneu — la dirijarea grandioasei opere simfonice. Ne putem însă aștepta la vreun nou anunț... Tot ar fi bine. — Întâiul concert simfonic și-a făcut debutul cu uvertura „Mein Heim” de Dvorak. Gingășia primelor măsuri, neliniștea ce întretae uneori seninătatea din bucată, sbuciumul finalului, bogăția contrastelor dintre simfiri exprimate cu atâta ușurință, pot convinge că compozitorul, dacă în multe din operele sale e descriptiv, știe să cânte și emoțiunile ce-i nasc în suflet din pitorescul molcom al focului din sobă, din penumbra vagă a căminului. — „Simfonia I-a” de Beethoven în Ut major, este vădit diferită de celelalte simfonii ale aceluiaș autor, atât prin stilul melodic, cât și prin structura armonică și prin ritm; se poate spune că e mai slabă ca ele. Clasicul german a compus-o în cea dintâiu epocă a vieții sale, când ideile-i muzicale derivau din acele ale lui Haydn și Mozart, idei mai extinse însă. Calmul „adagiului”, interesanta tratare a frazei principale ce caracterizează cel dintâiu „allegro con brio”, căldura „andantelui cantabile” și vioiciunea ultimului „allegro”, constituie totuș, dacă nu o muzică original concepută, una admirabil construită, din punct de vedere stilistic. Al treilea punct al programului s'a cântat pentru prima oară în București. „I-a Suită” pentru orchestră din operele clasicului francez Gluck, orânduită de maestrul belgian Gevaert, e compusă din liniștite dansuri din Elena și Paride și Iphigenia în Aulide, din menuetul suav din Iphigenia în Aulide și dintr'o „passacaille” din Elena și Paride — un fel de joc din secl. XVII și XVIII în măsura de $\frac{3}{4}$ și cu o mișcare moderată —. S'a nuanțat îngrijit, s'a executat curat, fără șovăeli, de altfel neobișnuite la orchestra noastră. „1812”, uvertura solemnă a lui Tschaiowsky, unul din maestrilor mari ai muzicii rusești, e un episod războinic din expediția în Rusia întreprinsă de Napoleon I. Vreo câteva motive principale: un marș eroic, un joc rusesc, imnul „Marseillais-ci” sunt tratate și întocmite cu mult colorit orchestral. — Însuflețirea și siguranța executărei, atât în uvertura ultimă cât și în celelalte puncte ale programului — poate numai „andantele” din simfonia I-a a lui Beethoven a fost cam neglijat de arcușurile viorilor prime — au convins că ceice constituiesc orchestra Ministerului sunt eminenți artiști. E o datorie de a se notă că conducătorul, d-l D. Dinicu, are o calitate: aceea a exteriorizării personalității sale în interpretarea simfoniilor; acestea trec neatînse în expresiunea lor prin bagheta Domniei sale. Și e un mare dar acesta. — Se așteaptă cu nerăbdare audiația operelor simfonice ale compozitorilor români: Ottescu, Cuclin, Cremer, toți tineri cu studii superioare din Paris. (I. Borgovan.)

⊗

Cronică școlară. 1. Pedagogia ca știință și pedagogia ca artă. Tot mai mult se sporește numărul acelor cari privesc pedagogia drept o artă. Pe când, mai de mult, se credea că succesul creșterii și al instrucției atârână în prima linie de metoda educatorului, și pedagogii de profesiune își băteau capul să iscoadă cea mai bună metodă, astăzi lumea a început a înțelege că o metodă oricât de ingenioasă în mâinile unui învățător slab nu poate da nici un rezultat. Astăzi, nimeni nu mai trage la îndoială că factorul cel mai important în educație este personalitatea învățătorului. Deoarece însăși creșterea nu poate fi altceva decât o înrăurire a unei individualități mature asupra altora neformate încă, este evident că tot efectul ei trebuie să fie condiționat de felul acelei individualități. Dar dacă admitem că educația este în esența ei înrăurirea unui suflet asupra altora, atunci profesorul, în ochii noștri, nu mai poate fi un savant care se străduiește să comunice elevilor într'un mod cât mai ingenios tot ce știe dânsul, ci este un artist care, cu toată vorba, cu toată purtarea lui, încearcă să modeleze sufletul școlărilor.

De când s'a înțeles aceasta, mulți și-au cam pierdut încrederea în groasele volume în care se rezolvă, după cea mai viguroasă metodă științifică, toate problemele pedagogice. Ei admit că și 'n aceste cărți se pot găsi multe idei bune, multă înțelepciune, din care cetitorul poate să tragă folos. Dar ei zic că, dacă pedagogia este o artă, atunci precum orice artist profită de zeci de ori mai mult aprofundând operele altor artiști decât studiind volume de estetică, așa și pedagogul va avea mai mare câștig cetind descrierea unor momente reale și trăite din activitatea unui pedagog decât răsfoind cu migăleală cărți voluminoase, în care se înșiră cu o logică perfectă multe lucruri frumoase, pe care mintea le crede bucurios, dar sufletul nu le simte.

Tot astfel au început să capete o însemnătate cu mult mai mare așa zisele romane pedagogice, cari, sub formă literară, expun credințele și ideile pedagogice ale autorului. Aceste romane, fie ele scrise de bărbați cu experiență practică și înzestrați cu talent literar, fie de scriitorii mari, cari, printre alte multe probleme, s'au simțit atrași și de aceea atât de importantă a educației, au darul deosebit de prețios de a mișca și de-a înrăuri, în urma formei lor artistice, sufletul cetitorului. Din cauza aceasta, romanele pedagogice sunt cu mult mai potrivite spre a răspândi idei nouă, concepții superioare despre educație în cercuri cât mai largi, fiindcă ele fac propagandă cu cea căldură a cuvântului care numai poetului îi stă la dispoziție și care convinge și însuflețește.

Aceste idei ne-au fost sugerate de cetirea romanului pedagogic „Flaggen über Stadt und Hafen“ al marelui scriitor norvegian Björnson. Ce admirabilă este, de pildă în această carte, idee pedagogică că mai important de știut pentru tot omul e cum să-și întrebuițeze, cum să-și conducă toate facultățile sufletești și trupești, cu care l-a înzestrat natura, spre folosul său propriu și al societății, păzind în același timp sănătatea și puterea de muncă proprie și a urmașilor săi.

În adevăr, în școalele de azi, câte lucruri de prisos nu se învață, cu care se pierde numai timpul cel scump înzadar; iar, asupra funcțiunilor corpului și ale sufletului, rămâne ca omul să se dumerească singur, cu timpul, adeseori prin experiențe foarte dureroase, cari pot să-i nimicească în parte facultățile sale sau să-l distrugă chiar cu totul sau, în cazul cel mai bun, să-i răpească din timpul prețios de muncă și din plăcerile la cari îl îndreptățește viața.

Dacă vreun cunoscător al limbei norvegiene, de pildă d-l Ciotori, ne-ar da romanul lui Björnson într'o traducere bună, s'ar completa de minune seria frumoaselor traduceri de romane pedagogice, cari s'au început la noi cu „Leonard și Gertruda“ de Pestalozzi, tradus de d-l I. Rădulescu-Pogoneanu și „Gertruda Baumgarten“ de Dettner, tradusă de poetul Șt. O. Iosif.

2. Cursuri de analfabeți. În numerile din urmă am stăruit asupra cursurilor de analfabeți, cari se dăduseră uitării așa de repede. Acum ne facem o plăcere vestind cetitorilor noștri că I. P. S. Sa Mitropolitul Mețianu, în părinteasca-i grijă ce o poartă față de credincioșii ce-i păstorește, a dat de curând o circulară către toți preoții și învățătorii din arhidieceză, în care îi îndeamnă ca în iarna aceasta să țină cursuri cu neștiutorii de carte, dându-le povețe înțelepte cum să lucreze ca munca lor să fie incununată de roade. Nu ne îndoim că preoții și învățătorii din arhidieceză vor ascultă îndemnul arhiepiscopului și-și vor da toată silința să învețe pe cât mai mulți săteni taina scrisului și cetitului. Așteptăm ca și ceilalți arhierei să deie asemenea circulare către preoții și învățătorii din diecezele ce le cărmuesc, ca munca de redeșteptare națională să se facă în toate părțile cu aceeași sărguință. După cum suntem informați și „Asociațiunea“ va adresa în curând despărțămintelor sale o circulară, îndemnându-le să aranjeze și ele, prin mijloacele ce le stau la dispoziție, cursuri de analfabeți. „Asociațiunea“ va pune gratuit la dispoziția preoților și învățătorilor, cari se vor hotări să țină asemenea cursuri, A becedarul pentru analfabeți, lucrat de învățătorul I. Bota, care a fost censurat și din partea secției școlare a „Asociațiunii“, și va da și 5 premii de câte 50 cor. celor ce vor dovedi că au instruit mai mulți analfabeți. Astfel nădăjduim că munca de răspândire a culturii în sânul țărânimii noastre va lua un nou avânt.

.....

Bibliografie.

- I. Popovici, *Amicul Poporului*, calendar pe anul visect 1912. Edit. W. Krafft, Sibiu. Prețul: 70 bani.
Calendarul Săteanului, pe anul visect 1912. Edit. W. Krafft, Sibiu. Prețul: 30 bani.
 Ermil Borcia, *Poznașul*, Calendar umoristic ilustrat pe anul visect 1912. Edit. W. Krafft. Sibiu. Prețul: 60 bani.
 Roman R. Ciorogariu, *Spre Prăpastie*. Arad. 1911.
 Spiridon Popescu. *Moș Gheorghe la Expoziție*. Nuvele. București, 1911. Prețul: 2 lei.